

Christian Woldenberg   Rudolf Gasto

Disputatio Iuridica De Aetate Legali, Eiusq[ue] Privilegiis

[Rostock]: Kilius, 1659

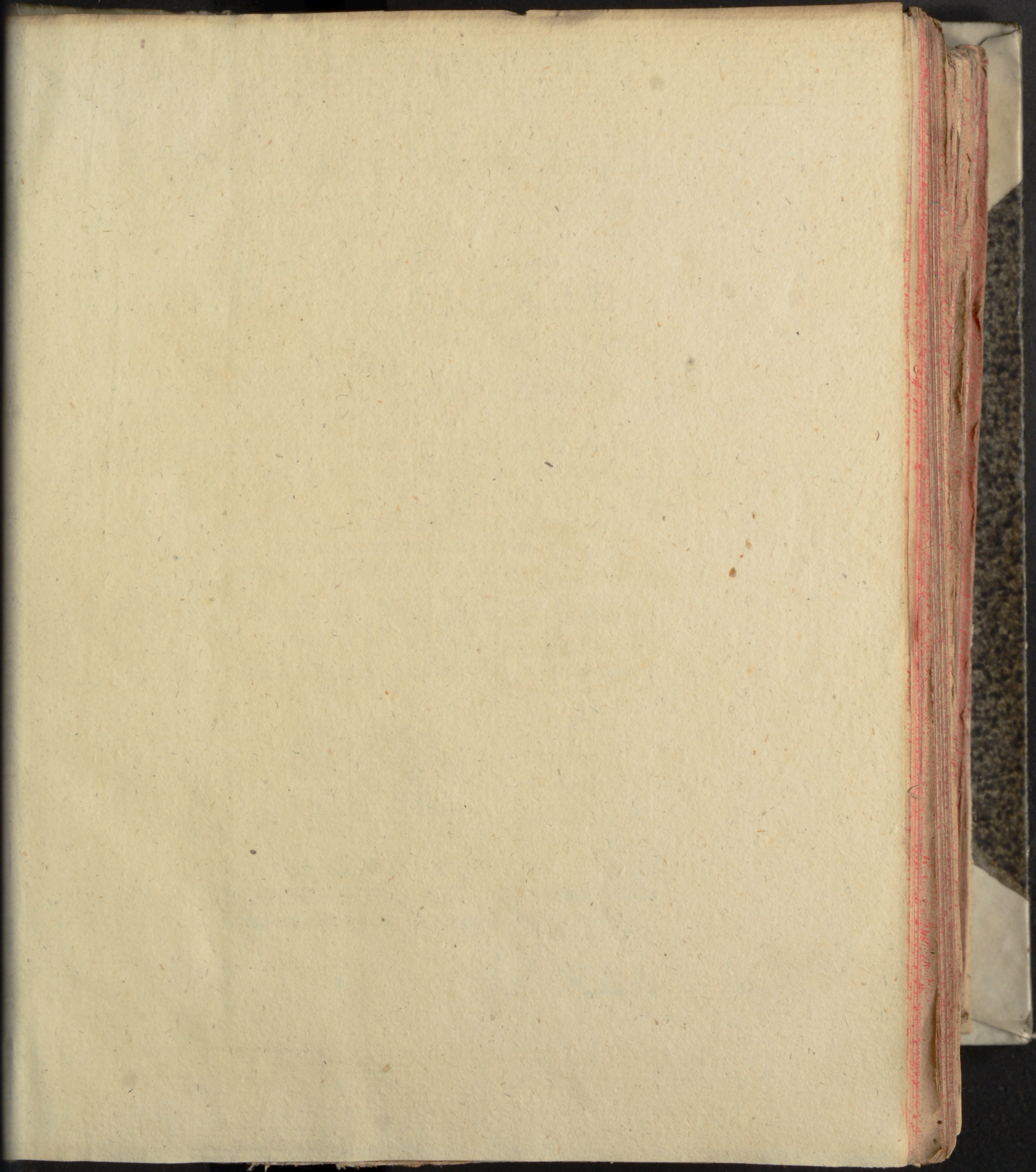
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn74742652X>

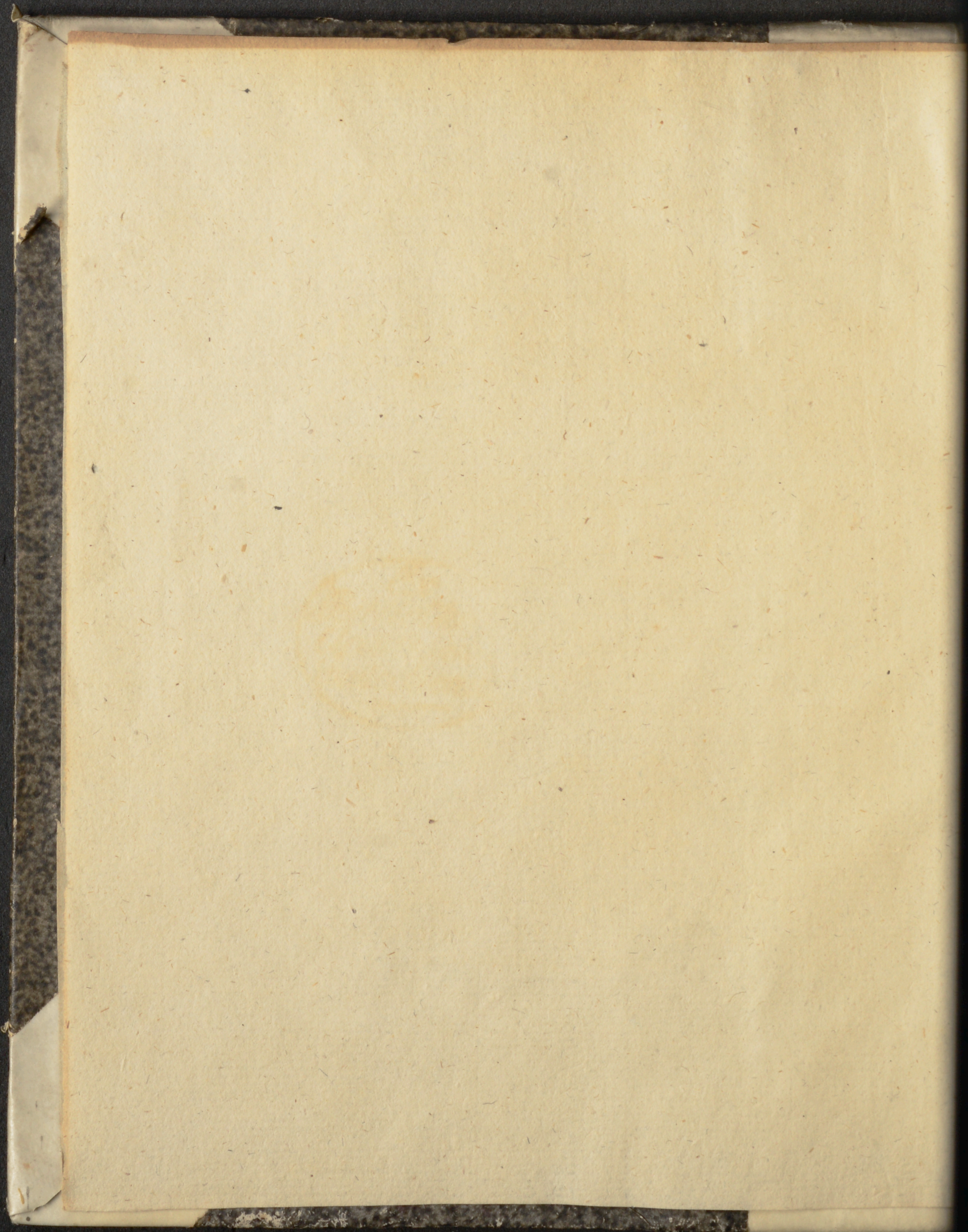
Druck   Freier Zugang

N. K. — 2 (42.)

#

DISPUTATIO JURIDICA
DE
ÆTATE LEGALI,
EJUSQ; PRIVILEGIIS,

Quam

Consensu & approbatione Nobilissimi
& Amplissimi JCorum ordinis
in Alma WarnoBalthica

PRÆSIDE

CHRISTIANO WOLDEN-
BERGIO, Crempâ Hols. Phil. J. U. D.
Græc. L. P. P. & Decretalium designato,

Publico eruditorum examini

RUDOLPHUS GASTO,
Gubena-Lufatus,

*Ad diem XIV. Maji exhibet
in Auditorio Majori,*

Epitome βασιλικῶν lib. 10. p. m. 137.

Τῆς ἐλάττωσιν ἢ ἡλικία, ἐν ταῖς ζημίαις συντρέχειν, ἢ μὴν
ἐν ταῖς πράγμασιν ταῖς αἰσίως διοικηθεῖσιν ἀντικείσθαι ἰωθῆν.
cui consonat. L. 14. *in fin.* C. de Procurat.

Typis Hæredum NICOLAI KILII, Acad. Typ.
ANNO M. DC. LIX.

NOBILISSIMIS ET AMPLISS. SPEI
ADOLESCENTIBUS, FRATRIBUS

DN. ELIÆ
ANDREÆ
ANTONIO
GERHARDO

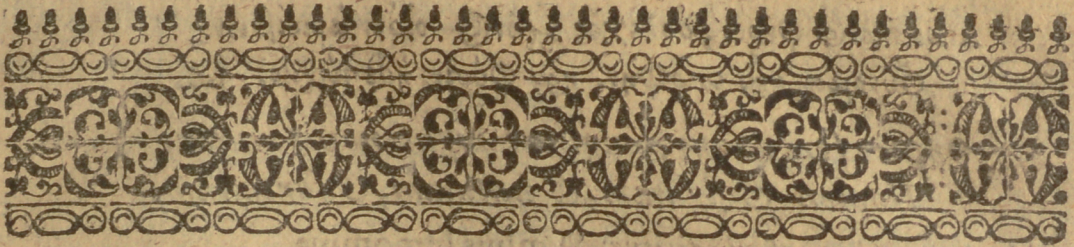
von Rietfeld/

Illi olim commilitoni, jam verò amico
& fautori plurimum honorando,
Hisce olim Discipulis,

Hancce suam Disertationem
JURIDICAM

Consecrat

RUDOLPHUS GASTO,
Gub. Lus. L.L. Stud.

DE Ætate Legali Disputationem conscripturus, in-
 primis Etymologiam nominis, quod satis obscurum
 apud Ciceronem, Plutarchum, & alios explicandum
 esse operæ pretium censui, motus *L. 1. D. de just. &*
jur. ubi Ulpianus inquit: juri operam daturum,
 prius nosse oportet, unde nomen juris descendat.
 Vera siquidem juris discendi, ut & alterius cujusvis disciplinæ ratio est,
 ut à notatione & Etymologiâ verbi incipiamus, quæ profectò rei pro-
 positæ vim aperit, & non mediocriter illustrat. *l. 2. §. appellata. 2. ubi Glos.*
& DD. ordinariè D. de rebus: cred. l. 1. & ib. Gl. ac DD. D. de acquir. vel. amitt.
pos. l. 1. D. de constit. pecun. usumq; habet necessarium, quoties res de qua
quæritur interpretatione eget. Quintil. 1. inst. Orator. Joh. Coras. l. 2. n. 1.
& 2. D. de just. & jur. Nicolaus Eberhard: in Top. legal. sub loco ab Etymolo-
giâ Rutger Ruland. de Commis. part. 1. lib. 1. c. 1.

Th. I.

Dicitur autem Ætas quasi ævitas, ab ævo, quod à Græco αἰών,
 Latini traxerunt, testibus Apuleio Grammatico, & Johanne Tortellio in
 Commentar. suis Grammat: hæc scilicet ratione, quod ætas semper ex-
 istat, atque duret. Nam Græci αἰών dicunt, quasi ἀεὶ ὄν i. e. semper ex-
 istens, Aristoteles lib. 1. de Cælo. Camerar. in Comment. utriusq; linguæ p. m.
 33. 34. Vide quæ VValæus habet de voce αἰών in Luc. c. 1. v. 33. Sed & αἰών
 ipsis dicitur vita longissima, quam Latini seculum vocant, teste Francisco
 Connano lib. 1. comment. Juris Civilis c. 10 n. 6. Unde cum ætas semper ex-
 istat, vel; cum summa ætas centesimo terminetur anno, ideo, ut dictum,
 ab ævo ævitatem dixerunt veteres. vide Bartholomæum Agricola de eta-
 te ineuntium officia c. 1. p. 3. 4 Dicitur & αἰών spinæ medulla Hom. Il. 7.
 Legitur de tempore etiam elegans Epigramma Platonis in Anthol. Græc.
 cent. 7. c. 90. ex edit. Rivini Præceptoris mei p. m.

A 2

Αἰών

Αἰὼν πάντα φέρετ, δολιχὸς χρόνος οἶδεν ἀμείβειν
ὄνομα, καὶ μορφὴν, καὶ φύσιν, ἠδὲ τύχην. i. c.

*Omnia fert ævum, longum tempus novit mutare
Nomen, & figuram, & naturam, & fortunam.*

Adde Nov. 39. in pref. ubi dicitur: Tempus fert omnia.

Th. II.

Sequitur Homonymia. Ætatis enim vocabulum in jure nostro alio atq; alio modo sumitur, veluti notat *Cujacius lib. 6. Observ. 3.* Ætas enim aliàs pupillarem ætatem significat, ut cum in pœnalibus judiciis ætati succurri dicimus: Aliàs per eam significatur pubertas, ut cum suæ ætatis aliquem dicimus esse. *l. 3. C. de Testament. tutel.* aliàs ætatis nomine significantur anni 25. quo sensu, & suæ ætatis dicimus esse eum, qui est major 25. annis. *l. ex duobus 27. D. de N. G.* alia est ætatis significatio in *l. domus 58. D. de Leg. 1.* ubi legitur: ædificiorum ætatibus æstimatoris: i. e. statu, quantitate, & magnitudine *Cujac. d. l.* Nonnunquam etiam ætas sumitur pro spatio 30. annorum, uti patet ex classicis autoribus, puta *Horatio in Epod. od. 16. & lib. 1. carm. od. 35. Cic. lib. 4. Epist. fam. lib. 9. idem Philip. 8.* quibus in locis ætas spatium triginta annorum significat, quod scilicet bella illa civilia à Syllâ, Mario, Octavio, Cynna: & iterum à Syllâ & Mario, Carbone, Pompeio & Cæsare gesta hoc spatio durarint, veluti *Dionysius Lambinus in notis ad Horatium* docet. Bellum pronuper gestum in Imperio Romano etiam ætatem duravit. Militaris ætas sive officium & munus militis practicum, à prima redactione seu susceptione in numerum & ordinem ad missionem usque legalem 30. annis terminatur. *Vide Gell. lib. 10. Noct. Attic. c. 28.* Aristotelem hic non prætereundum censeo, qui *lib. 8. polit.* dicit: ætatem hominis & Oeconomix, & Reipublicæ muneribus aptam censi ab anno 35, tunc enim jubet uxorem ducere, & ad rempublicam accedere. Ætas generale nomen est, non solum ad personas, uti *Grotius statuit lib. 2. de jure belli ac pacis p. m. 164.* Sed ad res, temporaq; pertinens, uti ex superioribus constat, ubi ætas in personis ea est, quæ infantiam, pueritiam, pubertatem, juventutem, senectutem continet. Ætas etiam amplitudinem significat *l. domus 58. D. de legat. 1.* ætas pro longo tempore accipitur *l. quando. 16. C. de Operib. publ.* ætatem etiam temporis dixit *Ulp. in l. 26. §.*

lib. 5. libertas 12. D. de condic. indeb. pro opportunitate, quæ Gallis dicitur Saison du temps.

Th. III.

Dicitur ætas etiam ἡλικία, vid. Joh. c. 9. v. 21. & quæ ibi Valerius notavit, quod ἡλικία sit perfecta ætas, quæ νηπιότητι opponitur p. m. 908. ubi etiam habet, quid sit Διὰ τὴν κείραν. vide Concilium Constantinū in Trullo. can. 84. item βίβη i. e. vita, ut ad Synonymiam deveniamus, Plautus in Amphit.

*Nam in hominum ÆTATE multa eveniunt hujusmodi:
Capiunt voluptates, mox rursum miseras.*

Ætas Græcis γενεή, ut cum dicimus, hominum ætates vixisse Nestorem, complectitur annos circiter 30. ut significat manifeste, Herodotus in Euterpe, ubi dicit: tres ætates habere annos 100. τρεῖς γενεαὶ ἀνδρῶν ἐκείνῳ ἔτι εἰσι. Plutarchus in lib. περὶ τῶν ἐκλελειπέντων χρηστηρίων, rationem affert, cur γενεή 30. annos habere dicatur, ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ γεννῶνται παρέχεται τὸν ἐξ αὐτῶ γεννημένον ὁ γεννήσας, quod jam Pater esse possit, qui triginta annos natus sit. Ovid. ætatem annorum 100. fecit, de ludis secularibus Trist. 2.

— — — quos ætas afficit una semel.

Sed hos Græci αἰώνισος vocarunt, ut Herodianus lib. 3. αἰώνισος ἢ αὐτῶς ἐκείλων, οἱ τότε ἀκρόντες, τριῶν γενεῶν Διὰ δραμιστῶν Ἰππικλείδου. Seculares illi vocabant, qui decursis ætatibus tribus celebrarentur. Αἰώνισος autem ἄπο τῆς αἰῶνισος i. e. seculo, quod volunt esse spatium vitæ humanæ longissimum, partu, & morte definitum. Seculum quidem & statum temporis atq; habitum notat: ut seculi mores, atq; errores cum dicuntur. Et Virgilius.

Aspera tum positis mitescent secula bellis.

γενεή autem videtur significare vitæ incrementum, & processionem, & temporum quamcunq; distinctionem. Virgil. Georg. 3.

*At tribus exactis, ubi quarta accesserit ætas,
Ultima Cumæi venit jam carminis ætas.*

Plutarchus in lib. sup. alleg. γεναῦν annum significare docet, ita, ut numerum vocamus unum, cum sit hæc numeri radix & hoc initium v. Camerar. in Comment. utriusq; ling: p. m. 34. 35. γεναῦν autem est τριάκονταετία, triginta annorum ætas, ut Porphyrius notat in Homericis questionibus hæcenus nondum versis, tres γεναῦς seculum exponit, Herodianus Severo. In 300. annis 10. in Ægypto fuisse Reges, notat Philo in legatione. Justinianus in Nov. 159. vetat in iudicia deduci causam, quod jam quatuor γεναῦς exiissent. Got. de jur, bell, ac pac. lib. 2. c. 4. §. 7. in not.

Th. IV.

Progredimur ad definitionem ætatis, Primum in genere, Deinde in Specie. Definiri itaque in genere Æ T A S potest, **quod sit certus vitæ cursus, per partes suas habens tempestivitates.** Hæc definitio seu descriptio ætatis ex Cicer. de senect. desumpta est. Constat genere, & differentiâ specifica. Genus est **certus cursus**, propterea, quod cum primum in hanc lucem editus est homo: & vivere incipit, continuo aliâ ætate, sive ætatis parte aliam excipiente ad senectutem, h. e. extremum & ultimum vitæ actum, rectâ progreditur, nec ei ab ætate posteriori ad priorem ullo modo, ullâve ratione regressus datur, nisi forte illud Torquenadæ in horto florido, dialogo 1. aliud moneat, & Valesci Tarentasii, qui tradit, se vivo, Monialium Abbatissam fuisse, cui jam vetulæ, dentes renati, comæ denigratæ, rugæ & sulci cutis adæquati, sic denique se vultu, facie, totoque corporis habitu juvenculam exhibuisse, ut rei novitate percussa, præ verecundia se cunctorum oculis subtrahere niteretur. Martinus Delrio in disquisit. magicis tom. 1. lib. 2. q. 23. Agricola d. tract. p. m. 9. Sed fabulam esse censeo, alias & hodie strigolas vetulas rejuvenescere crederemus. Jacob. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 50. n. 24. dicit. ætatem quid esse incertum, cum quotidie fugiat, quotidie mutetur, & medio sæpe in cursu hominem derelinquat, deserat, & orco tradat. Atque hinc etiam ætas in oculos non incurrit, ut scilicet ex facie semper de eâ certum statuere possimus. Anton. Hering. de fideiuss. p. 2. c. 27. n. 66. quamvis Juvenalis Satyr. 6. proverbiali schemate de quadam vetulâ dicat:

facies

— — — *facies quot computet annos.*

Et hoc etiam Cujacius notat in Papiniano suo lib. 10. quæst. ad l. si Titius 48. D. de fidejuss. ubi dicit: Ætatem hominis plerumq; obscuram & incertam esse. Dixi generis loco poni certus vitæ cursus. Sunt enim hæc communia puero, adolescenti, viro & seni, h. e. omni prorsus ætati, cum quilibet homo in suâ ætate hunc vitæ scopum, & certum cursum teneat, & in eo ad propositam sibi metam, & vitæ suæ terminam decurrat.

Th. V.

Formam sive differentiam specificam faciunt verba sequentia: **per partes habens suas tempestivitates.** Quamvis enim quælibet ætatis pars seu species communem hunc vitæ cursum rectâ teneat, & omnes ad finem & scopum vitæ nostræ quavis in ætate positi curramus, & tendamus: attamen singulare & proprium quiddam singuli in ætate singulâ habemus & experimur, quo ab aliis alii separamur & secernimur, quam differentiam non male affectionem, sive affectum vocaveris. Quo spectat Antonius Codrus Uræus Poeta & Orator nobilis & famosus in sermone 1. de Metamorph. videamus, inquit, si libet, singulas nostræ vitæ partes. Quid certitudinis aut stabilitatis habuit pueritia? Luscimus nucibus par & impar: in arundine equitavimus, hæc præterierunt. Quid certitudinis habuit adolescentia? equitavimus; Veneri & cantilenis operam dedimus. At jam viri facti appetivimus uxores, natos, divitias, sacerdotia, sorores. Paulatim in senium vergimus, quod est grave mortalibus pondus, ut Poëta Græcus scribit, & ut Latinus, per se morbus est. Senectute enim vires amittimus; & pulchritudinem, & ingenium & memoriam, & sensus & voluptates. Omnia enim fert ætas, animum quoque ut Maro ait: porro hanc ætatis differentiam seu affectus & qualitates singulares singulis ætatibus proprias pulcherrimè describit, Horat. de Arte Poëtica.

Th. VI.

Verum & alio modo Ætas definiri potest: quod scilicet sit intervallum, seu spatium illud, quo tempus à tempore distat, vid. Carolum Bovillum in tract. suo peculiari d. mundi ætatibus, & Glos. ordinariam in præm. 6. Decret. in verbo perfectus. Et hoc sensu Joseph. Mascardus de

du de probat: Volum. 2. conclusione 66. n. 12. dicit: ætatem nihil aliud esse, nisi quandam temporis mensuram, à die natali usque ad obitum decurrentem. Nobis autem in specie, **Ætas Legalis** definitur illud spatium, quo quis legibus civilibus permittentibus, munera publica obeundi potestatem consecutus est.

Th. VII.

Dividi porro ætas ab aliis aliter solet. *Aul. Gell. lib. 10. Noct. Att. c. 28.* Servium Tull. Regem 3. ætatum ordines fecisse notat: puerorum scilicet, juniorum, & seniorum, adde & *Plutarch. in lib. de his qui sero à Numine puniuntur. Aratus in Phænomenis à vers. 96 usq; 235. Tacit. de morib. German. quo & Ulpius Marcell. videtur respexisse in l. 69. §. Titius 1. D. de Legat. 3. & Prat. in lexico jur. adde & l. 8. §. modus 10. D. de transact.* Cæterum existimari possit juvenis is, qui adolescentis excessit ætatem, quoad incipiat inter seniores numerari, & ibi *Dionys. Gothof. in not. juventutem, inquit, sequitur senectus, quasi juvenus media sit inter primam & ultimam ætatem Adde Dan. Toscan. lib. 1. de senect. c. 8.*

Th. VIII.

Pythagoras vero in 4. partes ætatem hominis distribuebat, *Laërt. in ejus vitâ, metiendo intervalla per n. 20. quo etiam respexit, Ovid. lib. 15. metamorph. adde Neand. in anthol. & Ovid. lib. 1. metamorph. de 4. mundi ætatibus p. m. 138. Georg. Sabin de 4. mundi ætat. & histor. Japet. p. 143. apud Nean. Lucian. in Prometheo seu Caucaſo.* Sic & ex *Plutarcho* quadrifariam ætatis partitionem discimus, cum in libro de *Hom. ita scribit: omnibus ætatibus egregia facta attribuit (scilicet Homerus) quæ ad quemvis hominem excitandum faciant. Juvenis exemplo Achilles excitari potest, & Aiæus & Diomedis. Adoleſcens Astiochi & Merionæ. Maturâ ætate vir Idomenei, & Ulyſis. Senex Nestoris.* Similiter & *Accursius* noster ætates hominum 4. esse docet in l. *hereditatum. 68. in verbo à primâ ætate. D. ad L. Falcid.* primam computat ad annum 12. vel 14. respectu maris aut fœmellæ diverso, & dicit vocari impuberem. Secundam extendit ad annum 25, quam adolescentiam vocat. Tertiam ad annum 50. quam nominat, juventutem seu senium

nium appellat Xenoph. lib. 1. Cyropæd. alios appellat παῖδας, alios
Φήβας, alios πλείας, alios δὲ ὑπὲρ τὰ στρατιωτικὰ ἔτη γεγονότας.
Martial. lib. 9. Epigr. 9. ubi ad Domit. Imp.

*Dilexere prius pueri, juvenesque, senesque
At nunc infantes, te quoque cesar amant.*

Th. IX.

Alii quinque ætatis gradus faciunt, velut de Varrone, Terentio,
& Servio Grammatico refert Jacobus Menoch. de arbitrar. jud. quest.
lib. 2. cent. 1. cas. 57. n. 2. Hesiod. lib. 1. op. & dier. à vers. 108. usq. ad 200.
Constant. Imp. in l. un. C. Theodos. de his qui ven. ætat. impetr., ætates
ita etiam distribuit, ut prima sit pueritiæ, sequens adolescentiæ; ter-
tia quæ inter adolescentiam & juventam media est, quamq. firmatam
vocat, quarta legitima; & quinta senectus. Et hanc distributionem
sequitur Jacob. Cujac. in l. 2. D. de excusat. ubi ait: sunt autem præci-
pue ætates quinque; ex constit. Constant. pueritia, adolescentia, firma-
ta ætas, perfecta ætas & senectus; Pueritiæ, quæ & pupillaris ætas
dicitur, pars est infantia. Hæc certum finem habet in annum 7. quo
plene absolvitur integritas loquendi. Altera pueritiæ pars finem ha-
bet in annum 14. in mare, & 12. in foeminâ. Adolescentiæ sive pu-
bertatis certa etiam finitio est, putâ ab anno 14. & 12. in 25. Pars ejus
est plena pubertas ab anno 18. in mare, vel 15, in foemina; & dicitur
plena, quod sit eâ maxime ætate, ut Mecænas ait apud Dionem:
ἢ τῶν σωμάτων εὐεξία, καὶ ἢ τῶν ψυχῶν ἰπιτηδείότης. i. e.
quod eâ valeant maxime & sint habiles, tam corpore, quam animo.
Firmatæ ætatis finitio hæc est ab anno 20. vel 18. quâ ætate ex veniâ
Principis ante 25. annum minoribus rerum suarum administrati-
one permittitur. Perfectæ ætatis, quæ & juvenus dicitur, licet inter-
dum & juvenus pro adolescentia accipiatur, est hæc viridis juven-
ta illa prima juvenus ab anno 25. in 46. Juventutem sequitur, quæ &
prolixa & provecta ætas dicitur. Numeri annorum legibus definiti
sunt, ut perfectæ ætatis initium Lege Lætorîâ, finis Lege Regiâ,
de quâ Gellius lib. 10. c. 28. Plura in Pardulphi Pratei. Lexico consigna-
ta leges.

Th. X.

Porro Gloss. in proximo 6. Decretalium in verbo perfectus, 6. enu-
merat ætates hominis: Infantiam ad annum 7. Pueritiam ad annum

B

14. Ado-

14. Adolescentiam ad annum 25. juventutem, seu virilem ætatem ad annum 50. Senectutem ad annum 70. & inde senium ad vitæ usq; finem, quod aliarum ætatum terminus sit. Quæ Glos. ibidem loci facit etiam ætates mundi. Et hanc ætatis partitionem *Menoch. dicto casu 57.* post alios ibidem relatos autores comprobat, accedit *Cora-fius in l. precibus. 8. in verbo ætatis sue C. de impub. & alius substir.* Eadem tamen Glos. in cap. 1. verbo *septenarius. Extr. de celebrat. miss.* sibi in hoc contraria 7. statuit ætates: sunt 7. horæ inquit, sicut sunt 7. dona Spiritus Sancti; 7. dies seculi, & 7. ætates, quibus completis finiatur mundus. Hæc Glos. & ex *Hippocrati* sententiâ 7. ætatis partes seu species statuuntur. Hic enim ætatem nostram per numerum septenarium (cui quidem Pythagorei perfectionem quandam inesse crediderunt) dividit, & ostendit singulo quoquo septenario aliquid in humanis corporibus mutari, indeque septimum quemque annum periculosum esse, qui Criticus ob id, sive judicialis atq; decretorius vocatur, quasi scilicet fatum ejus effugere aut declinare non possis. Certè ut morborum ita & ætatis humanæ certos esse dies, quasi fatales & decretorios, qui climacterici sive scalares dicuntur, quod anni illi velut gradus quidam sint & scalæ vitæ humanæ, quiq; septenariis atq; novenariis ferè definiantur, apud Medicos & Philosophos in confesso est, de quibus eorum rationes, & adducta ab experientia quotidiana exempla nos dubitare nullatenus sinunt. *vid. Henri. Ranzo. in pecul. suo libel. de annis climactericis.* Præcipuos autem annos climactericos, & quæ fractiores, & inde periculosiores faciunt quadragesimum nonum, qui constat septem septenariis: item sexagesimum tertium, qui constat novem septenariis. *Vide Guilielmum Stuckin Carolo M. redivivo Gell. lib. 15. c. 7.* Solonis ætatum mutationes καθ' ἑβδομάδα *vid. apud Clementem Alexand. Σρωματ. λόγος. 6.* Ex horum autem opinione 7. sunt partes, sive gradus ætatis: infantia, ad 7. pueritia. 14. adolescentia 21. juvenus 35. Virilitas 49. Senectus 56, & senium sive decrepitas, vel ætas decrepita, ad finem vitæ. Aliter *Schneidw. in §. minore. 4. J. de Adopt.* ubi & ipse septem ex jure enumerat ætates: infantiam: pupillarem ætatem, pubertatem, plenam pubertatem, juventutem s. virilem ætatem, senectutem & senium *Vide pluribus Jacob Boissard. de Magia. c. 2. circa finem.*
Prosper.

*Proffer. Farinacium de pœn. temperand. q. 92. per tot Macrobr. in somn. Scip. lib. 1. c. 6. ubi per numerum septenarium hominis ætatem parti-
tur.*

Th. XI.

Sed nec desunt, qui decem faciunt hominis ætates, per numero-
rum tamen septenarium easdem distribuentes: Equorum numero
est Solon cujus Græcos versus Selneccerus optimè vertit. Porro ha-
bemus ætatis divisionem decuplam rythmis Germanicis à vulgo da-
tam, qua per numerum denarium metiuntur, & tandem in anno æta-
tis 100. terminant, & finiunt. Quæ quidem ætatis divisio & termina-
tio juri communi consentanea est, quo homo ad 100. annum vivere
prælumitur *l. fin. C. de SS. Eccles. l. 68. D. de Usufr.* Rationem hujus
reddit *Plin. lib. 11. hist. natur. c. 37. & Censorin. in lib. de die Natali c. 14.*
Unde si non sunt elapsi centum anni à die nativitatis hominis, forte
si de morte absentis dubium incidat, non mortuus quis, sed vivus
prælumitur. *Jacob. Menoch. de præf. lib. 6. præf. 49. Alc. reg. 1. præf. 44.*
Freher. de Fama. lib. 2. c. 2. n. 3. & 4. Ut & contra: probatâ ætate 100.
annorum, probata mors dicitur. *d. l. fin. Staseas peripatericus duo-*
decim vitæ partes fecit. Et hæc non sunt de lana caprinâ, ut sciamus.
Nulla enim est qualitas, quæ in rebus humanis majorem vim habeat,
quam temporis vicissitudo. Unde & per multa in jure nostro ex-
empla occurrunt, in quibus mutatum jus propter temporis mutatam
rationem, & circumstantiam. Evenit non raro, ut quis ob ætatem in
delictis pœnam, vel prorsus sibi remitti, vel minui saltem & mitigari
petat. Sic *Baptista Caccialupus in tract. de debitore suspect. vel fugitiv.*
quest. prin. s. n. 6. dicit: Carceratorum ætates judici notas esse debere,
quia leges non ita exactam custodiam in carcerato sene à custode
fieri velint, quam in juvene, *per l. si ut certo s. s. Sed an 6. D. commod.*
Adde cap. quoniam frequenter s. Ut lite non contest. Exemplum itidem
habemus in l. non aliter 69. s. Titius 1. D. de leg. 3 & epist. Phalar. s.

Th. XII.

Hiscæ in antecessum generaliter de divisione ætatis præcogni-
tis, nobis Ætas convenienter dividenda venit, in **Civilem &**
Canonicam (De hac aliò tempore seorsim disputationem
sive hæc elaborabo) **Civilis** rursus vel est legitima,

B 2

sive

sive iusta: vel pupillaris sive minor. Et utramq;
subdividimus in veram & fictam. De quibus ordine
in sequentibus agemus.

Th. XIII.

Si causas ætatis legalis nostræ investigemus, in promptu se ul-
trò offert **Efficiens, nempe Lex ipsa.** Legitimum quippe
proprie id dicitur, quod vel LL. 12. tab. vel aliâ lege præscriptum, in-
ductumve est, uti ex jure nostro constat, *vid. Val. Forst. de success. ab
intest. lib. 1. c. 17. n. 11.* velut legitima uxor dicitur, quæ ex præscripto
legum in matrimonium venit. *L. 4. D. de R. N.* Et legitimæ nuptiæ,
quæ secundum leges Romanas sunt contractæ. *§. 1. inst. de Nupt.* Et
legitima verba, quæ lege aliquâ pro solennitate actus alicujus conce-
pta sunt: qualia sunt formularum, de quibus *Briffonius integrum li-
brum conscripsit*, & legitimum spatium, quod lege statutum est *l. 14.
ut Gothofr. in not. D. de serv. urb. præd.* & legitima quâritas, quæ lege de-
finita est *l. 25. C. de donat. int. vir & ux. l. 27. & 34. C. de donat.* & legi-
timæ usuræ, quæ legibus permixtæ & concessæ sunt *l. 7. §. 4. D. d. ad-
min. tut.* & legitima tutela quæ LL. 12. tab. defertur. *l. 1. & 3. D. de le-
git. tut.* Et legitima hereditas quæ à lege obvenit. Et legitimus nu-
merus testium in testamento requisitus, qui lege inductus est *l. 3. C. de
Edict. D. Had. tollendo* & legitimus modus probandi testamentum va-
lidum vel invalidum. *d. l. 3. & legitimè factum testamentum d. l. 3.
& legitimi actus l. 77. D. de R. J.* Et multa alia legitima dicuntur quæ
à lege introducta, statuta, prolata, probata vel confirmata aut rata
justave habita sunt. *Forst. d. c. 17. & d. lib. c. 18.* ubi justum similiter expli-
cat, quod justitiæ & æquitati congruit. Sic justus dicitur dolor. *l. 3. §. 3.
D. ad SC. Syllan.* & iusta causa *l. 3. C. de administr. tut.* & iustæ nuptiæ
pr. inst. de nupt.

Th. XIV.

Ætas hæc legitima dicitur etiam in jure nostro iusta *l. 16. D. de
jur. Fisc.* Et perfecta. *l. fin. D. de his qui ven. ætat. impetr.* & idonea. *cap.
si eo, 9. de rescript. in 6.* & sufficiens, *ibid.* & major *l. 1. & 2. C. de tempor.
in integr. restit.* & impleta *l. 1. C. si minor se major. dix.* & matura, *l. cum
filio 50. §. 6. D. de leg. 3. Ubi Glos.* & propria *d. l. & sua l. ex duobus 27.
D. de*

D. de neg. gest. Sumitur autem quandoque pro ea ætate, quam leges in aliqua causâ vel actu specialiter requirunt *arg. l. 8. C. de condit. caus. dat.* velut in nuptiis contrahendis ætas 14. annorum in masculis, & 12. in fœminis. *l. 4. D. de rit. nupt.* In finitione tutelæ vel curæ annorum 14, vel 25, inst. *Q. M. T. V. C. F.* In condendo testamento annorum 14. in maribus, in fœminis vero 12. *l. 5. D. qui testam. fac. poss.* In celebrandis manumissionibus jure Veteri annorum 20. medio 17. novissimo 14. *l. 1. D. de manumiss. §. ult. inst. qui & à quib. manumiss. Nov. 119. c. 2.* Sic olim Wenceslaus Imperator A. C. 1398. peculiari sua constit: & rescripto cavit, ut omnes & singuli cives atque incolæ civitatum imperialium, & eorum filii si 14. ætatis annum contingant, imperatori, Sacroq; Romano Imperio, & civitati in qua habitant fidelitatis & homagii juramentum præstare tenerentur, & ita pro majoribus haberentur. Rescriptum imperatorium integrè refert & allegat *Goldastus p. 2. Reichs-Sakung p. 82. 83. Adde Hamburg. StadtR. p. 1. tit. 2. art. 3.* ubi majores 12. annis in numerum civium recipi posse, cautum est. Jure Saxonico, utinotum, 21. *vid. prolixè Reyger. in thesauro jur. in voc. ætas.*

Th. XV.

Plerumq; autem dicitur ætas legitima, sive justa in jure nostro quæ 25. annorum spatio terminatur, *l. 1. & 2. C. de temp. in integr. rest. l. fin. C. de his qui ven. ætat. impetr.* Ex quo loco notandum, etiam in dubio perfectam ætatem intelligi eam, quæ est annorum 25. *Gothof. ibid.* Et quidem naturaliter completos esse oportere hos annos, non fictè; h. e. per principis indulgentiam, & impetrationem veniæ *text. hic & in l. 1. & 2. C. si major fact. rat. hab. Job. Sichard. in l. exigendi. 12. n. 15. C. de Procur.* Et hæc 25. annorum ætas in multis juris nostri locis dicitur ætas plena, integra, perfecta, velut refert, *Cujac. de divers. temp. præscript. c. 29.* ubi multa singularia de eâ recenset. Estq; hæc ætas maximè idonea ad sese obligandum submoto auxilio restitutionis in integrum *Sichard. d. loc.* Hæc ætas ad munera publica & civilia obeunda jam habilis est, & apta. *Vid. Cic. de Senect. & Justum Felsium in comment. ad Tab. Cebetis lib. 5. §. cujusmodi.* Unde & legitima hæc, sive perfecta ætas alibi in jure nostro vocatur status, quem Græci ἀπηνὴρ dicunt, *l. cum pater. 77. §. curatoris 14. D. de leg. 2.* quod scil.

25. annorum ætas crescendi finem faciat. Nam Hippocrates sentit ætatem 25. annorum esse finem pubertatis. Unde & virilis vigor dicitur in l. 1. D. de minor: ad differentiam scil. vigoris pubentis, de quo in l. 5. D. qui testam. fac. poss. Cujacius in par. C. quand. dies legat. ced. & quæ ibi ex Hippocrate refert elegantia, vide. ut & Andream Alciat. lib. 1. cons. 5. n. 22.

Th XVI.

An autem ut legitimæ, justæ, sive majoris & perfectæ ætatis quis sit & dicatur absolutum & perfectum annorum numerum requiremus? Hoc est, ut de momento ad momentum fiat computatio? An v. dicemus sufficere, ultimum annum esse inceptum & inchoatum? Quæstio sanè hæc practicabilis est, & pulchra de qua videatur in l. 3. §. 3. D. de minor. Dionys. Gothofr. ubi hæc habet: Esse certos quosdam, casus, in quibus annum inchoatum esse, non sufficiat, sed perfecte absolutum requiri, h. e. facta computatione de momento ad momentum, in tantum quidem, ut si vel unica saltem dies restet, minor annis, non major dicatur, ubi Gl. & Dd. ordin. veluti in Edicto de Minor: 25. annis in integrum restitui; d. §. 3. item in l. Julia de Adulter. Gothofr. ibid. in exc. tutelæ l. 74. in fin. D. ad SC. Trebell. & aliis quibusdam ab eodem ibidem relatis casibus. Secus autem in testamento condendo, l. 5. D. qui testam. fac. poss. In manumissionibus. l. 1. D. de manumiss. In quibus annus inchoatus pro completo habetur. Sic & in honoribus deferendis, atq; defungendis, non semper annorum requisitorum numerum completum esse necesse est; cum LL. Juliæ & Papiæ Poppææ singuli anni per singulos liberos remittantur. l. 2. D. de minor: Gothofr. d. loco latè & eleganter Alber. Gentil. h. quæst. tract. in lib. 2. Advoc. Hispan. c. ult. adde Joh. Dauth. de testam. in rub. Q. T. F. P. n. 146 versic. cæterum dies ultima, ubi dicit attendendum esse, utrum tractetur de favore, valde odio. Et Bald. in l. à qua ætate 5. D. qui testam. fac. poss. Ubi agitur de beneficio inchoando, inquit, dies cæpta est pro completa: aliud si de beneficio finiendo quærat: nam tunc computatio fit de momento ad momentum. Vide plenè hanc quæst. tractantem Joh. Fab. in not. ad §. eadem leges 5. not. quib. ex caus. manum. non lic. Villalob. in commun. opin. in verbo annus, n. 102. Gl. in Clem. fin. de Ætate & qualitate. Francisc. Curt. Jun. Cons. 113. vel. 4. Et huic quidem legitimæ

legitimæ s. justæ ætati hoc datum est privilegium, ut & ad honores, atque officia publica admittatur t. t. D. de muner. & honor. t. t. D. de Decur. Et sese ex quolibet contractu cum alio celebrato obligare possit, Sichard. in l. exigendi 12. n. 15. C. de procur. §. 2. ubi Dd. j. quib. alien. lic. Nov. 115. c. 3. n. 13. ubi Gothof. in notis Appellationem, quam curator interposuit tempore minorennitatis, suo potest nomine exercere l. 10. C. de Appellat: pignus à tutore suo olim datum in rem suam confirmare, vel revocare potest. l. 7. C. si alien. res pign. dat. Conventionem pignoris nudo pacto solvit. l. 23. C. de pignor. & hypoth. Potest donare l. 8. C. de Don. ant. nupt. Et in summa omnia recte firmiter, & obligatorie potest facere, quæ civibus Romanis prohibita interdictæve non sunt. Unde nec adversus contractus à se initos restituitur l. 5. ubi Dd. C. de in integr. restit. l. 2. & 3. C. si min. se major: dix. l. 2. C. si major fact. rat. hab. nisi certis quibusdam in casibus, de quibus in r. D. & O. quibus ex caus. maj. in integr. restit.

Th. XVII.

Movetur & alia quæstio: Si testator Titio relinquat legatum, vel fideicommissum, h. m. Si ad legitimam ætatem pervenerit? Quod nimirum tempus ætatis intellexerit, & ex quo tempore Legatum, vel fideicommissum debeat? Respondet Anton. Gomez. lib. 1. var. resolut. c. 5. n. 28. Distinctione utens & dicit: Si legatarius vel fideicommissarius erat impubes tempore facti testamenti, videtur relictum in tempus pubertatis, quo sit jam pubes & adultus. Si v. tempore dispositionis erat jam pubes & adultus, videtur relictum in tempus legitimæ & perfectæ ætatis 25. annorum, quo possit bona sua per se regere & gubernare. per text. in l. cum filio 50. D. de leg 3. l. fin. D. de condit. & demonstr.

Th. XVIII.

Ætati justæ seu legitimæ opponitur ea, quæ imperfecta est, quam & minorem vocamus, t. t. D. de minor. l. 2. C. Qui ætat. vel profes. se excus. Et teneram. l. 11. in pr. D. de Decur. Et pupillarem l. 16. D. de jur. fise. Opponitur ergo pupillaris ætas legitimæ ac justæ. Contraria itaq; juxta se posita magis elucescunt. Sunt autem ætatis pupillaris partes tres Infantia scilicet, & ea pars quæ infantia proxima est, & tertia, quæ dicitur proxima pubertati §. 9. inst. de inutil. stipul. adde l. pupillum

III. D.

III. D. d. R. jur. De infantia scil. quod sit 7. annorum, vid. *Agricolam*
c. 3. p. m. 42. l. 18. C. de jur delib. Et de hoc quidem infante jure cau-
tum est, eum nullo modo, neq; naturaliter, neq; civiliter obligari pos-
se: quippe cujus nullus est intellectus, nullus consensus, & qui à fu-
rioso parum admodum distet, in tantum ut nec tutore autore eum
obligari placuerit. *Dicta* §. pupillus vid. *Donell. in l. 127. n. 7. D. de V.*
Obl. Cujac. l. 1. D. de V. O. & in notis ad institutiones t. de inutil. stipul.
Cujac. lib. 6. obs. 21.

Th. XIX.

Quis verò infantiaæ atque pubertati proximus rectè dicatur, de
eo inter interpretes juris maximopere hætenus dilceptatum fuit.
Quid autem hac de re docuerit Accursius, & qui ejus opinionem
postmodum sunt amplexi, Bartol: Jason, Bald. Hostiensis, Innocent:
Baro, Hotoman: Cujac: Faber & alii, id latè & eleganter refert, *Phi-*
lippus Matthæi in d. l. ferè in omnibus 108. n. 32. & mult. seqq. D. de R. J.
adde Pacium in notis ad §. pupillus, Menoch. de arbitrariis judicium quæ-
stionibus lib. 2. cent. 1. casu 57. n. 44. Et Didacum Covarruv. in part. 2. de ma-
trim. c. 5. n. 7. Viglium Zuichem. in. §. testes n. 11. D. de testam. ordin. In-
fantiaæ autem proximum non malè eum vocaveris, qui 7. ætatis an-
num jam excessit, *d. l. si infanti ubi D D. C. de jur. deliber.* Unde & in-
fantia pars puericia dicitur. *Cujac. in l. 2. D. de excusat.*

Th. XX.

Et ex horum opinione habemus terminum ex quo. Ad quem
verò usque ætatis annum proximus infantiaæ dicatur, & quis in hac
quæstione terminus *Ad quem* de eo videndum. Proximus puberta-
ti autem tum demum aliquis fit, cum à pubertatis ingressu modico
tempore abest *arg: l. properandum 13. §. 3. C. de judic. ubi proximitas*
si tempus spectatur semestri spatio definitur d. §. 2. in primis videatur
Glof. Innocentii in cap. continebatur 6. X. de desponsat. impub. ubi dicit:
proximum pubertatis esse & rectè dici, qui per semestrem tempus ac-
cedendo pubertati appropinquat. Vide Agricol. pag. m. 46.

Th. XXI.

Progrediendum dehinc ad ætatem fictam, velut cum natus fin-
gitur esse, qui revera natus non est, sed adhuc matris in alvo latet *l. 7.*
& 26. D. de stat. hom. ubi Bartol. Coras. & alii de quo latè vide Agricol.

c. 6. pag. 77.

§. 6. pag. 77. per tot: Vel e contrario qui hoc tempore natus est, alio fin-
gitur tempore natus esse l. 25. §. 1. D. de liber. & posth. Vel quis ætatis
legitimæ & perfectæ habetur, quamvis minorennitatis metam nec-
dum sit egressus, quod in iis cernere licet, quibus ex legibus Julia &
Papæ Poppææ in defungendis honoribus singuli anni per singulos
liberos remittuntur. Francisc. Bald. in comment. ad l. Pap. Poppæam.
Gothofr. ad l. 3. §. 3. D. de minor. Agricol. cap. 8. per tot: p. 91. usque 107.
aut quibus ex indulgentiâ Principis venia ætatis est concessa: t. t. C. de
his qui ven. ætat. impetr. Agricol. c. 9. per t. ap. 107. usq. 118. l. 10. C. de appel-
lat. Ætatis veniæ postulationem sic describit C. Harmenopolus lib. 1.
t. 12. n. 22. Γίνεται ἢ ἡ αἰτησις τῆς συγγνώμης τῆς ἡλικίας, τοῖς μὲν
ἀνδράσιν ἀπὸ εἰκοστῆς ἡρόν, ἕως εἰκοστῆς πέμπτῃς. ἢ ἡ θηλείας, ἀπὸ
ὀκτωκαδεκάτης, μέχρι τῆς κέ ἡρόν. αἰτέμνοι βασιλέα ἀπώσαι
τοὺς κεράτωράς αὐτῶν, ὡς αὐτοὶ μόνοι τῶν ἰδίων πρᾶγμάτων ποιῶσαι
φροντίδα διωάμνοι, ἢ πολλήψεως ἀγαθῆς δηλονότι μαρτυρέμνοι,
καὶ τῶν αὐτῶν ἢ μὲν τῶν αἰτησιν πρᾶτῃσι τὰ τῶν τελείων, ἢ μὲν τῶν
χωρὶς δεκρέτα ἐκπιόοντα πὶ τῶν αὐτοῖς πρᾶσικόντων. p. m. 91.
Adde Synopsis βασιλικῶν Leunclaj. lib. 10. p. m. 136.

Th. XXII.

Ut autem ætas ficta rectius intelligatur, non abs re fuerit, de
Fictionibus juris quædam notatu digna præmittere, & videre, quid
scilicet Fictio sit? Unde originem habeat? Et in quem inducta sit
finem? An fictio juris ad impossibilia extendatur? Et quanta sit le-
gis vel Principis in ea inducenda potestas? Extra propositum
utique nostrum non erit, duas quæstiones celebres hic explicare.
Primo An & quatenus fictiones in statutis locum
habeant? Secundo An & quando fictiones ad si-
milia extendantur? Esse autem fictiones in jure nostro fre-
quenter utiles & pernecessarias, quinimo doctrinam de fictionibus
juris ejusq; materiam, tam esse profundam ut omnes pene juris par-
tes frequenter in eam incidant, latè deduxit Bartholom. Agricol. in pe-
culiari tractatu de Fictionibus juris part. 1. c. 11. Unde & fictionem in
casu ficto tantum operari dicimus, quantum operatur veritas in ca-
su vero,

tu vero, *Johannes Pyrrhus de fictionibus, Ulric. Zas. in §. item si quis vers. 3.*
inst. de act. inquit: Hic est fructus fictionis non modicus, quod licet
fingamus ea, quæ non sunt, tamen habentur, ac si essent; & tantum
operatur ista falsitas, quantum posset operari ipsa veritas. Et hæc est
una miraculosa potentia Imperatoris, qui ex eo quod nihil est, facit
aliquid; ex non ente, ens creat. Hinc etiam à fictione desumptum
argumentum in jure nostro probabile, forte, frequens & utile dicitur,
Vigel. in Dialect. jur. sub loco de Actibus reg. 4. in tantum quidem, ut in-
tra fictionem nulla recipiatur probatio, cujus equidem manifesta est
ratio, quod scilicet fictiones juris contra ipsam veritatē ex proposito
& consulto, solius æquitatis naturalis & boni publici intuitu à lege in-
ducantur *L. 19. in pr. ubi Dd: D. de capt. & postlim. revers.*

Th. XXIII.

Definitur autem fictio, quod sit falsi prove-
ro, æquitate suadente, à lege facta assumptio;
Coras. de arte jur. part. 3. c. 2. Quæ definitio ex asse fictæ Politicæ ad-
aptari posset, nisi obstaret, quod non à lege, sed pravâ cujusque inten-
tione oriatur. Ratio fictionum induendarum finalis, & compulsi-
va causa est æquitas naturalis, & bonum publicum, quod per multa
exempla *Barthol. Agricol. de Ætate ineuntium officia c. 4. p. 51, 52.* deducit,
& in tract. de fictionibus part. 2. c. 1. & seqq.

Th. XXIV.

Horum occasione quæritur ulterius: An fictio sive Lex fingendo
contra naturam, & id, quod naturâ, vel Romano jure impossibile
est, valeat, & procedat? Negativam defendunt *Gl. in L. Gallus 19. §.*
si ejus. 7. ubi & Bart. D. de liber. & posth. Gl. in l. 3. & ib. Bald. D. pro so-
sio. Tiraquel. in tract. cessante causa & c. part. 1. lib. 1. n. 75. Horum au-
tem sententiam non ita simpliciter subsistere posse, patet ex exemplis
& rationibus. Exemplum habemus *in l. 51. §. 2. D. ad l. Aquil.* ubi
servus à duobus ex diversa causa, & diversis quoq; temporibus atque
vicibus & ita sæpius, quam semel, occisus fingitur, idque ob commu-
nem utilitatem & æquitatem (cujus quidem ratione multa in jure
contra rationem disputantur) receptum esse, Julianus ibidem dicit,
ubi & aliud exemplum, de trahem furantibus affert. Et porro *in l. 26. ff.*
de statu

de statu hom. ubi fœtus in utero matris, adhuc existens, etiam ante illud tēpus, quo vitalis incipit esse, pro nato & vivo habetur. Et alia lex cetera ex materiâ seu jure postliminii: Itemq; L. Cornelia, quæ de captivorum testamentis lata est, adduci possent, *quæ vide in tract. Agricole de Fictionibus. p. 2.* Quare notum est, in Fictionibus considerandam non esse, an fieri per naturam potuerit, aut possit, quod lex induxit; sed an causa subsit justa & probata, ob quam lex fingendo contra naturam, & cursum communem, veritate spreâ & rejectâ falsum inducat? Causa est æquitas naturalis, uti supradictum, & bonum publicum. *Vid. l. servitudes 20. §. 2. D. servit. urb. præd. ubi: vide apud Agricolam c. 4. p. 55. & seqq.*

Thef. XXV.

Venimus jam ad illam Q. de quâ Th. 22. mentio facta: **An ergo Lex vel princeps pro lubitu omnia fingere, indistinctè possit quæ vult? an v. & quatenus potestas illa fictionē inducendi restringatur?** Prius A. *Mench. de præsumpt. l. 1. q. 7. n. 31. & seqq.* Nos dicimus absolutâ & ἀνευθεόφορον Principis potestatem ubiq; hætenus restringendam, ut scilicet fictionem inducere non possit, nisi æquitas subsit, & utilitas publica. *Adde L. 25. D. de LL.*

Thef. XXVI.

An sub statuto de legitimâ ætate loquente comprehendatur fictam ætatem habens? N. *Bart. in L. si is qui proemptore. 15. n. 33. ubi & Jason D. de Usucap. Paul. de Cast. cons. 164. n. 2. p. 1.* Cujus quidem aperta est ratio, quoniam verba statutorum proprie debent intelligi *L. 3. §. hæc verba 6. D. de Neg. gest. in strictâ & propriâ significatione. L. fin C. de his q. ven. ætat. impetr.* si non ex proprietate sermonis, tanè per interpretationem extensivam *v. L. 56. § 4. D. de furt.* Tutores & curatores pro dominis haberi *Vid. Agric. de fidei p. 2. & de ætate ineunt: offic. c. 5. p. 75.* Quæritur ulterius: An scilicet statuto excludente fœminas à successione feudi, exstantibus masculis, comprehendantur legitimatedi vel adoptivi? Sanè communis & inveterata DD. opinio est, legitimatedos per subsequens matrimonium sub

eali statuto contineri, eos verò qui per rescriptum, vel oblationem curiæ legitimati sunt, excludi, velut Feudistæ ferè omnes in §. *naturales lib. 2. Feud 1. 26.* unanimiter tradunt, contrarium defendit *Agricola c. 5. p. 73. adde etiam L. 4. C. de his q. ven. etat impetr.*

Thef. XXVII.

Ratione Th. 21. De eo, qui ætatis cursu absoluto fati concessit, in vivis superesse fingitur agendum. Et è contrario qui vivit, creditur esse mortuus. Receptum jure prisco, ut mortuus pro salute publicâ, perpetuò vivere credatur *l. bello 18. D. de excusat. tut. l. fin. D. de vacat. muner. §. 1. inst. de excus. tut. ubi DD. ordinariè, Linus & reliqui de quo ulterius vide Agr. c. 7. à p. 83. usq. 88.* E contrario / quidam licet revera vivant, propter seclera sua & commissa delicta censentur & habentur pro mortuis. Velut sunt deportati, & relegati, cujus fictionis sunt quatuor Effectus, quos ulterius vid. à p. 88. usq. 91.

Thef. XXVIII.

Subjectum ætatis porro considerandum, i. e. quæ nam personæ ætatis beneficio, & in Civilibus & Criminalibus causis, h. e. tam in contractibus, quam in delictis se tueantur, atq; defendant? *Conrad. Lagus in meth. jur Civ. part. 2. c. 20. n. 1. 2. inquit.* sunt aliæ differentie personarum, propter quas alius alii nonnunquam præfertur, & melioris juris esse censetur, cujusmodi sunt commendationes, quas sexus, ætas, natales, ordo, mores, studia singulorum merentur, huncq; illi conciliant favorem, ut in plerisq; casibus mitius cum illis agendum censeant leges, quàm cum reliquis, qui illis commendationibus carent. Hinc *Paulus 3C. in L. ferè 108. D. de R. J.* Ferè in omnibus pœnalibus iudiciis & ætati & imprudentiæ succurritur, & *Ulp. in L. 1. D. de minor. & Callist. L. 5. D. de jur. immunit.*

Thef. XXIX.

In Civilibus itaq; infans nullo modo, nullove jure obligari potest, atq; ita perpetuo ætatis beneficio tutus & securus est. Hujus enim nec intellectus est, nec consensus: Et ita à furioso nihil, vel parum distat. Non habet affectum *l. 26. C. de Donat.* comparatur cum absente *l. 7. C. ad SC. Treball.* & huic non multum absimilis est is, quem proximam infantie dicimus, h. e. qui major quidem est infante, sed ab infantia non longe recessit *§. pupillus 9. Inst. de inutil. stipul.* Hic alios

alios sibi obligare, aliis autem non obligari potest. Verum, An & qua-
tenus contrahendo aliis obligetur, non levis est inter interpretes ju-
ris dissensio, quos relatos vide apud *Agricolam c. 10. à p. 119. usq. ad 125.*
Exceptiones etiam ibidem vide à p. 125, 126. ut & de quaestione: An
videlicet minori 25. annis circumscripto & læso in administratione
rei alienæ possit & debeat dari restitutio in integrum? p. 127. Ventila-
tur & p. 128. alia quaestio, An. Doctor vel Advocatus minor 25. anno-
rum inter patrocinandum in jure lapsus in integrum restitui debeat?
quod negatur. Sic & in prælatione ratione pignoris, vel crediti æta-
tis beneficio utuntur minores, utilitate deduxit, *Michael Beuterus*
de privilegiis vel prælation. part. 1. c. 1. De se ipsum venundari passio,
qui 20. annos excessit, & non restituitur, omnem superat iniquita-
tem. Sed mutatum *Nov. Leon. 59.* Quinimò & in interponenda pro
alio fide suâ minores 25. annorum exculantur. *l. de die 8. D. qui satisd.*
cog. Anton. Hering. de fidejuss. c. 7. n. 85. Quin & à juramentis præstandis,
& sponsonum vinculis remonentur, quod & ad juramentum fide-
litas extendit, *Gulielmus Benedictus in c. Raynutius 16. in versic. adjecto*
impuberi. n. 4. Extra testamentum adde *auth. sacramentum puberum C.*
si adversus vendit. & ibi Bartol. Bald. Cast. Jason. & Sichardus, in primis
Imbertus de Bovenco, qui singularem & integrum tractatum ad eam
scripsit. Adde *Homer. lib. 3. Iliados,* ubi Menelaus cum Paride con-
gressurus, ipsum Priamum exclusis ejus filiis, utpote junioribus, po-
stulat. Pupillus tutorem non habens in jus sive judicium vocari non
potest. *L. neg. impuberes. 22. D. de in jus voc. l. acta 45. L. contra pupillu.*
§ 4. D. de re judic. l. 1. C. Quæ legitim. person. stand. in judic.

Thef. XXX.

In oneribus ferendis ac defungendis officiis atq; muneribus
publicis ætati nonnunquam parcitur. *Conradus Lagus in methodo ju-*
ris p. 6. c. 8. n. 15. ait: Omnis immunitas à civilibus muneribus aut
debetur ex aliquâ legitima causa, aut ex mero favore præsentis. Le-
gitimæ causæ immunitatis sunt: ætas, sexus, debilitas, numerus li-
berorum, paupertas, conditio, ordo, dignitas, religio, absentia Rei-
publ. causa, & remuneratio officiorum Reipubl. præstitorum. Unde & à
tutelæ, curæve onere 25. annis minores perpetuo tuti sunt, nec excu-
satione hæc in parte opus habent. §. 7. *Inst. qui testam. tut. dar. poss. l. 3.*

C 3

D. eod.

D. eod. Et vocati ad Decurionatum, ipso jure excusantur, etiam sine appellatione. *l. 6 & 11. D. de Decurion. l. 2. D. de Vacat. muner. l. 2. D. de jur. immun. l. 2. D. de R. J.* Maxime si pater non consentiat *l. 8. C. quando provoc. non est nec*: Et in genere 25. annis minores habere vacationem munerum aperte docet. *Ulp. l. 8. D. de mun. & honor.*

Thef. XXXI.

Sed & senes in obeundis muneribus atq; oneribus publicis ætatis beneficio gaudent. Nam majores 50. vel 70. annis à Civilibus & personalibus muneribus excusari rescriptum est, *l. un. C. qui ætat. se excus. l. ult. C. qui ætat vel profess. §. 13. Inst. de excus. tutor. l. 2. D. eod. ubi Cuiac. adde l. 10. C. de Decur. l. 3. D. de jure immun.* In censendis quoq; i. e. census aut tributi professione, exolutioneq; ætatis ratio habita fuit. Nam quibusdam ætas tribuit, ne tributo onerarentur *l. 3. D. de Censib.* quod & constat ex veteri Lege Censoriâ, quam *Cic. lib. 3. de L. L. allegat.* Censores inquit, populi Romani ævitates, soboles, familias, pecuniasve censent. Hodie censuram duplicem habemus: Unam vitæ ac morum: Alteram fortunarum seu facultatum: Illa collegio sacro s. ministerio demandata est: Hæc Politicis, qui juxta cujusq; bona, ac facultates tributum populo imponunt, nulla habitâ ratione, quandoq; ætatis, sed rem ex bonis æstimando, unde realis potius, quam personalis hæc censura seu Censura vocanda *l. 1. & passim. C. de munerib. patrimon. ubi Gl. & D. D.*

Thef. XXXII.

Est & maximum ætatis beneficium, quo & pueri, & pueritiæ proximi & senes ipso jure tuti & defensi esse debeant, quamvis id hodie raro observetur. Ecquod vero illud? Bellicum sive militare; imo victoriosum, quo scil. in bellis, expugnationibus, atq; direptionibus urbium, huic ætati parcitur, maximâ & æternâ cum victoris laude & gloriâ. *Albericus Gentilis lib. 2. de jur. bell. c. 21.*

Th. XXXIII.

Vidimus hætenus privilegium in Civilibus: ordo monet, ut idem excutiamus etiam in Criminalibus & videamus, quatenus in delictis privilegium ætatis locum habeat? quod satis apparet imprimis ex *L. 12. tab. in titulo de injur. alijsq; delictis ubi legitur.*

Ne

*Ne frugem aratro quesitam nocte furtim depascunt.
Puberes si secanto, Cereri eos suspendunt.*

*Impuberes arbitrato Pratoris verberant: ac noxam
duplionemve decernunt. Adde l. 12. de furt. l. 12. Tab. & ibi Olden-
dorp. Impuberes intelliguntur, si doli capaces sint l. 9. §. 2. D. de mi-
nor. l. 5. §. 2. D. ad L. Aquil. l. 14. D. ad SC. Silan. l. 23. D. de furt. l. 11. D.
de R. J. Paulus JC. in l. ferè 108. de R. J. Generalem hanc regulam con-
stituit: Ferè in omnibus pœnalibus judiciis, & ætati, & impruden-
tiæ succurritur. Quæ regula tamen non est universalis, quod patet
ex l. 9. §. nunc videndum 2. D. de minor & l. 36. D. ad L. Jul. de Adult. quæ
autem sint pœnalia judicia s. pœnales actiones, repetendû ex §. pœna-
les 12. inst. de act. & ibi alleg. D. D. & interpret. Memorabile exemplum
ubi nequitia ætatem supplevit suppeditat, Ælianus lib. 5. var. histor. &
Maranta p. 4. dist. 1. n. 84. in genere quis doli capax eleganter explicat
Menoch. de arbitrar. judic. q. lib. 2. cas. 57. n. 41. Et aliàs ab Imp. Severo
& Antonio in L. 1. C. si advers. delict. d. l. auxilium D. de minor. Quid
enim inquit Ulp. in l. 20. D. d. t. commune habet delictum cum veniã
ætatis? Nostris quoque temporibus comperimus, quod in iis pueri
nequiores sunt, & vitii magis dediti, quàm priscis fuerant tempori-
bus in quos convenit illud Mart lib. 1. Epigr. 3.*

*Majores nusquam rhonchi: juvenesq; senesq;
Et pueri nasum Rhinocerotis habent.*

Quæritur h. l. An hoc beneficium minorandi pœ-
nas juris sit, h. e. ita à jure concessum, ut judex
necessariò teneatur & cogatur semper habere
respectum ætatis minorennis, & pœnam minu-
ere; an verò ejus hac in re liberum sit arbitrium?
Quæstio hæc est, ut nostri loquuntur Sabbatina, & maximi momenti,
quam in utramq; partem disputatam & decisam nobis exhibet Maran-
ta p. 4. dist. 1. n. 85. An autem contra delicti confessionem in judicio
factam restituendus sit? A. Dd. negatur. Quid de aliis, & paulo
grandioribus ætatis partibus, pupillari videlicet, ipsà adolescentiã,
& senio dicendum? Vide apud Jac. Menoch. de arbitr. quest. l. 2. cent. 4.

cap. 329.

cap. 329. Agricola. c. 11. p. 147. In genere sciendum est communem esse
Doctorem conclusionem, quod impubes major infante, & minor
25. annis, licet ratione ætatis à pœnâ non omnino excusetur, tñ. ordi-
nariâ delicti pœnâ non sit afficiendus, ideoque mitius puniendus.

Th. XXXIV.

Quæritur: An, ut in supplicio, s. pœnâ infligen-
dâ ætati parcitur: ita & in quæstione s. torturâ
ejusdem ratio habenda sit? *A ex L. 1. §. impuberi 33. D. ad SC.
Sylan. quod & repetitur in L. 10. D. de quæst. & L. 15. §. 1. D. d. t.* Quis
modus autem adhibendus ratione ætatis in torturâ latè & eleganter
docet Zanger in *tr. de quæstion. s. torturâ c. 1. n. 33. Farin. in prax. crim.
lib. 1. t. 1. de judiciu & tortura. q. 41. n. 16. & seqq.* de carceribus & car-
ceratione, Nicolaus Boërius *Decis. 217. n. 10.* Tandem notum sit, Imp̃p̃:
Romanos nonnunquam in infligendis pœnis rationem ætatis habu-
isse singularem. *Vide Procop. lib. 1. de bello Persico, ubi Justin. Hypatii,
Pompejiq; majestatis crimine damnatorum liberos, in paterna bona,
dignitatemque restituit.* Sic Claudie crimen incesti propter æta-
tem ab Imp. remissum est. *L. 38. §. 4. D. ad L. Jul. de adult. l. 4. C. de incest.*
Addantur textus Juris Canonici. Gregorius Papa in *c. fin. X. de sen-
tent. excom. c. 1. & 2. X. de delict. pueror.* Quomodo Claudius famo-
sum juvenem moneat, aut parcius, aut cautius, *vide apud Sueton. in vi-
tâ Claudii: & in vitâ Neronis* è contrario exemplum improbatæ savitiæ
in privigno Ruffino. Videam⁹ præterea: Utrū dispositio s. privilegiū
L. 2 C. si advers. delict. Sexui competat, an ætati?
Resp. cum Raphaële Fulgoso consil. 52. q. 1. non sexui, sed ætati datum,
& consequenter masculos non minus, quàm fœminas minores hoc
privilegio gaudere. Exemplum de Basano Rege non parcente filio, ut
juveni Sedano, referunt *Trithemius, & Goldast. in constitut. imperial.
tom. 1. fol. 2. sub legibus Basani, plura refert Agricola p. 152. & seqq.*

Thef. XXXV.

Spatium autem illud, quod nobis for-
mam statuit, uti recte sciatur, de ætatis proba-
tione

tionē agendum restat, per quem, quando, & quomodo proberetur? Cum enim ætas sit quid incertum, & quotidie fugiat, quotidie mutetur, teste Menoch, de præsumpt. lib. 2. præf. 50. n. 54. vel, ut Cic. loquitur, volet; & hinc facti esse dicatur, teste Joseph Mascardo de probat. Vol. 2. conclus. 665. unde probandum eam esse, nec præsumi, unanimes juris consensu ab interpretibus traditum est. Quæ enim facti sunt, de his in genere constitutum legimus, quod non præsumantur, sed allegata probari debeant. text in c. cum in jure X. de offici judic. deleg. c. 1. de constit. in sexto l. in bello 12. §. facti. 2. D. de capti. & postlim. revers. l. affeveratio 10. C. de non num. pec. l. 1. C. de probat. Vult. Consil. Marp. vol. 1. cons. 15. n. 252. & alii, quos Agricola c. 12. allegat. p. 156. Quis ergo ætatem probare teneatur, hic non extra ordinem quærimus? Resp. Eum qui ætatem allegat, vel in eâ se fundat agendo, vel excipiendo, eandem probare tenere, ex jure constat. L. si minorem 4. ubi Sichard. n. 1. C. de in integr. restit. l. de ætate 43 ff. de minor. l. cū te minorem 9. ubi Sich. n. 1. C. de probat. latissime Mascard. Vol. 2. de probat. Cons. 666. p. totum exemplis illustrat & confirmat. Quinimo plenarie ac dilucidis probationibus ætas probanda est per allegatos à D. Agricola pag. 157. sunt autem ætatis probandi modi varii. Et quidem

I. Ætas per aspectum sive inspectionem corporis probari potest: Bart. in l. de ætate D. de minor. quo spectat illud juvenal. facies tua computat annos. Fir a. h. m. ut si de ætate hominis dubium sit, ille judici, vel cui judex causam illam commiserit, præsentetur ac sistatur, ut illum videat, & ex aspectu corporis judicium desumat, Decisio Rotæ. 14. quo facto per interlocutoriam definit aliquem esse minorem, vel majorem. l. minor. 18. D. de minor. Contra quam tamen interlocutoriam probatio in contrarium admittitur l. si minorem 4. ubi Salicet. & Sichard. n. 6 C. de in integr. restit. adde Mascard. concl. 667 de jure Saxonico quid obtinuerit vid. E. àch. sisch Landrecht lib. 1. art. 42.

II. Alter modus probandæ ætatis per testes fit text. expressus in l. omnes 2. C. de hu. qui ven. ætat. impetr. Quorum in numero obstetrices, domestici, agnati, consanguinei, vicini, Mascard. vol. 2. concl. 668. n. 1. & seqq. imo & conjunctissime personæ admittuntur, quales sunt

D

avus

avus, avia, Pater & Mater etiam ibi ubi Gl. & Dd. D. de probat. l. parem de
6. C. de testib. Notandum testes singulares etiam fidem facere, ut & mi-
nus idoneos, ac de credulitate deponentes audiri & admitti, velut
Mascard. d. con. 668. n. 21. & seqq. deduxit, ratio est, ne probationum
facultas restringatur l. defensionis facultas C. de jur. fisc. vid. Meichnerum
in decis. Camer. tom. 4. deci. 36. n. 19. ubi de die, hora atque ipso adeo
momento nativitatis deponere debent: maxime ubi de in integrum
restituendo minore agitur.

III. Probatur ætas per scripturam privatam parentum, Bart.
in L. de ætate 43. D. de Minor. Masc. de probat. vol. 2. conc. 669. n. 1. & seqq.
Gilmann. in Symphorem: tom. 1. part. 1. tit. 8. vol. 7. n. 33. p. L. etiam ma-
tru D. de probat.

IV. Probatur ætas per instrumenta seu scripturas publicas,
quales sunt Nates s. Natalitię nuptiarum vel matrimonii, vulgo
Geburts Brieff L. neg. natales 10. l. non epistola 13. C. de probat. l. 2. ff. de
excusat. tut. Bald. in l. omnes C. de hu qui ven. ætat. impet. Bart. in. l. de
ætate Masc. concl. 670. n. 1. ubi hanc reddit rationem, quod regula ju-
ris indubitata: per instrumenta probari posse omnia, quę per tes-
tes possent probari. Eandem enim vim habere instrumenta, & tes-
tes patet ex l. in exercendis 15. ubi Gl. & Dd. C. de fid. instrum. L. pacta C.
de pact.

V. Probatur ætas per librum publicum, s. annotationem offi-
cialis vel Magistratus. Mascard. concl. 671. n. 1. uti sunt protocolle
v. l. 10. C. si min. se major. text. expr. in L. 29. §. 1. D. de probat.

VI. Per librum s. matriculam plebani, aut parochi, vulgo mtes-
dem Taufsbuch ætas probatur. Mascard. vol. 2. concl. 662. n. 1. Petrus
Rebuff. in tract. de regist. s. libris baptism. n. 7.

VII. Probatur etiam ætas per confessionem partis. Hęc enim
optima dicitur esse probationum forma Abbas in rubri. X. de probat.
Mascard. vol. 2. concl. 673. n. 1. & n. seqq.

VIII. Potent & ætas probari per instrumentum tutelę, vel cur-
telle, de quo modo late tractat Mascard. vol. 2. concl. 674.

IX. Per judicia & conjecturas. Masc. d. vol. 2. concl. 675.

X. Per acta publica, sive per Sententiam super eã latam. Masc.
d. vol. concl. 676.

XI. Pro

XI. Probat̄ur ætas per designationem. l. Specificationem cer-
tialicuius temporis *Masc. concl. 678.* Veluti si testes dicant. Titium
esse natum eo die quo Rex Romanorum creatus est; vel quo rustici
seditiosi cæsi sunt, vel aliud aliquid singulare & notatu dignum acci-
dit. *Vide Agricolam pluribus hæc persequentem c. 12. per tot. p. 165, 166.*
& seqq. cum 1010 c. 13. ap. 169. ubi & recensentur senectutis privilegia
p. 180. & seqq. pro qua ætate quis senex censeret ac dici debeat? p.
194. ubi adde Cuiac. in. L. 2. C. de Excus. ubi tres facit senectutis partes
1. ὠμοζρότων. 2. ζρότων. 3. πεμπύλων. Habes ibidem etiam
quomodo hodie in Camerâ Imperiali Senium computetur *ex Rutg.*
Roland. de Commiss. p. 2. l. 1. c. 6.

Th. XXXVI.

Et hucusque ætatis probandæ rationes examinavimus. Sequi-
tur nunc ætas Politicorum. l. secularium pluribus. Notum & ex su-
perioribus quod regulariter ante 25. ætatis annum, nemo ad hono-
res s. Magistratum admittendus sit. *Cic. Philp. 5. l. 8. D. de Muner. &*
honor. l. 6. §. 1. D. de Decurion. L. 11. D. eod. L. 2. D. de vacat. man. Con-
nivendum tamen quando que monet, Ulp. l. 2. §. 1. D. de jure immun. vid.
Harmen. lib. 1. c. 4. & 7. & l. 34. §. 1. D. de jurejur. ubi etiam solet quæri:
An furor superveniens Magistratum alicui abroget? quod Neg. in l.
46. D. de judiciis. & l. 39. ibid. l. 20. D. de stat. hom. Agricol p. 368. & seqq.
sic e contrario electio veterani ad munus personale eadem ratione
non tenet, sed ipso jure infirmatur. *L. 9. C. quand. prov. non est neces.*
ubi Gl. ordinaria in verbo vicesima stipendia, id privilegium exten-
dit, & explicat in doctore per 20. annos professionis munere defun-
cto, quod sit ipso jure à muneribus personalibus liber & exemptus.
Mathesilanus in l. 8. n. 1. C. quand. prov. non est neces. in arduis tamen ne-
gotiis eorum non facile spreta consilia, sed ubiq; in honore & existi-
matione summâ atque consideratione habitant, velut, quæ longo
rerum usu sunt comparata, plerumque reipub. utiliora aliis esse sole-
ant. Exemplum Appii Claudii refert *Corasius lib. 4. miscell. juris. c. 21.*
De ætate Quæsturz. *v. Cic. in Verrem. t. 1. §. 1. D. de offic. Quæstor. Ta-*
ais. lib. 16. Annalium. De ædilitate. Agricola p. 638. De Praturâ. p. 640.
De Tribunatu plebis. *p. 641. De Dictaturâ. p. 642. De Ætate Sena-*
xoris s. Consiliatorum principis p. 717. & seqq. De Ætate Legati.

D 2

cap. 42.

c. 42. p. m. 730. & seqq. & diff. m. quam olim 1644. habui Lipsiæ. De
Ætate militum c. 43. p. 739. Et utrum miles Doctori; An vero Do-
ctor militi præferendus? quam questionem in utramq; partem tra-
ctat, Bartolem. Chaffanewis in Catal. gloria mundi p. 9. consid. 1. Tandem
περὶ ἡλικίας τῶν λαμβανόντων ὀφφίκια: i. e. De Ætate ineuntium
officia extat Διάταξις Ἀλεξίου Κομνηνῶ, ex quâ Agricola totum pro-
cul dubio suum formavit tractatum, quam huc transcribere me
non pigebit, verba hæc sunt: Ὅτι ἡ χάρις τῶν λαμβανόντων ὀφφί-
κια ἢ ἀξιώματα ἀτελῶν, κατ᾽ερώται εἰς τὰ δημοσιακὰ σέκρετα πρέ-
σταγμα Ἐκκοιδίμω βασιλέωσ κυρία Ἀλεξίω Ἐ Κομνηνῶ, γίνωσκε καὶ
τῶτο, ἔχον ἔτως κτ᾽ ῥήμα.

Πολλοὶ προπαγγέλαντες ὠφείλειαν ἔ δημοσίω ἡνὰ, ἢ αἰτέ-
μασι κτ᾽ φιλοπμίαν λαβεῖν, ἢ ἀλλάξαι, ἢ πωλήσαι ἀξιώματα ὡς
δηποτε, ἢ ὀφφίκιον, μεταβιβάξασπαῦτα εἰς παῖδας μικρούς. ἵνα ἔν
μὴ τῶτο γίνηται, μηδὲ δοκῶσι φενακίζεῖν ἢ ἀπατᾶν οἱ ὄντοισι, διορί-
ζεται ἡ βασιλεία μω, ἵνα ὅσ ἂν λαβῆ ἀξίωμα, ἢ ὀφφίκιον, εἴτε Διά
προπαγγελίω, εἴτε δι ὄνοιαν ἡνὰ, εἴτε κτ᾽ ἐναλλαγῆν, εἴτε δωρεαῖ
καὶ φιλοπμίαν τῆσ βασιλείωσ μω, ἢ ψυχικὸν αὐτῆσ, μὴ δεχεσθαι
πρότω πον τὸ ἡμῶσμου ἐλατῶν τ᾽ ἑκοσι χρόνων. ἀλλὰ πάντες οἱ Διά
πὴσ αὐτᾶσ αἰτίας ἢ ἀξίωμα ἢ ὀφφίκιον λαμβάνοντες, ἔσωσαν μεί-
ζου, τ᾽ ἑκοσι χρόνων. ὅτι ἡ βασιλεία μω ἔ Διά ὄντιω αἰτίαν,
ἀλλὰ ἀμέσωσ ἡμῶσ ἡνὰ, ἢ δωρήσεται ὀφφίκιον ἡνὶ, καὶ ἐλάτῶν ἢ
τ᾽ ἑκοσι χρόνων ὁ ἡμῶσμου, καλασρωννυέστω ἔτως ἀναμφιβόλωσ.
καλασρωῆται ἔν τὸ παρὸν πηπιάκιον ἐν πῖσ τ᾽ ὑφ᾽ ἡμᾶσ σεκρέτων
χαρτοισ, εἰσ δήλωσιν τῆσ προτάσσεωσ καὶ οἰκονομίωσ τῆσ βασιλείωσ
μω, ὡσ αἰ ἔτωσ ἐνεργῆται ἀπὸ ἔ νῦν καὶ ἰπὶ τὰ ἐμπροσθεν. ὀφείλῃ
ἡ προκείσεται εἰσ τὸ πηπιάκιον ἔ ἀμέσωσ ἡμῶσμου, τὸ κατασρωῆται,
μὴ κωλυσθῶσ δὲ τῆσ γερονῶσ προτάσσεωσ πρὸ τῆσ βασιλείωσ
μω πρὸ τ᾽ ἡμῶσμου ἐλατῶν τ᾽ ἑκοσιν ἐτῶν. καὶ ἔσω γνώρισμα
τῶτο τ᾽ ἀμέσωσ, ὡσ εἴρηται, ἡμῶσμου, ὡσ ἐν εἰδήσῃ τῶττω γινωσθῆσ
τῆσ βασιλείωσ μω. Τῶ μηνὶ Ἰανουαρίω ἰπινεμήστωσ ἔ, Διά τῶ
βασιλέωσ.

Βασιλέως: Hujus Constitutionis versionem Latinam vide apud Eri-
mundum Bonefidium in Jure Orientali p. m. 28.

Th. XXXVII.

Restat tandem ut de ætate Doctorum & Professorum paucis
dispiciamus. Romani olim adolescentes anno ætatis 17. comple-
to togam puerilem, prætextam & bullam auream deponebant, & su-
mebant virilem togam, atque in forum producebantur, & prodi-
bant. vid. Gell. lib. 10. c. 28. Sueton. in Augusto. Unde Dd. nostri com-
muni voto statuunt: ætatis anno decimo septimo transacto, Docto-
rem creari posse. Menoch. de arbitrar. jud. quest. lib. 2. cent. 5. cas. 427.
n. 18. Benedictus in repetitione cap. Raynutius 16. in verbo adjectio impuber-
t. n. 11. & 16. X. de testament. annum ætatis 18. requirit, & exemplo con-
firmat suam opinionem Cerneti filii Accursi: Minor inquit 18. anno-
rum Doctorari non posset, per jura supra dicta, quod Cernoto filio
Domini Accursii volenti ad Doctoratum promoveri opponebatur,
quod erat minor 18. annorum, & sic non poterat esse Doctor, cui ac-
cedit. Rutg. Ruland. de Commissar. p. 1. lib. 1. c. 12. Nerva autem fi-
lius anno ætatis 17. publice de jure respondit. l. 1. § 3. D. de postul. Cel-
sus nostrorum Jurorum non infimus, ætate adolescens jura interpre-
tatus legitur l. si servum 91. §. sequitur 3. D. de v. obl. Papinianus, qui
à Justiniano hinc inde extollitur, mortuus est juvenis, anno scil. æta-
tis 37, ut refert Socinus in l. cum avus. 102. Coll. 1. D. de condit. & de-
monst. Baldus de Ubaldis anno ætatis 17. publice de jure respondit,
& l. centum capue 8. D. de eo quod cert. loc. dari oport. explicavit. An-
gelus de Ubaldis, frater Baldi, anno ætatis 23. Doctoratus insigniis
ornatus, jura professus est. Bartolus de Saxoferrato annum agens 21
Bononiæ summa eum laude de jure respondit, & insignia Doctoratus
consecutus statim eodem anno Tuderti assessoris officio in Criminali-
bus functus est. Ætatis vero anno vigesimo quinto Pisas, ut jura pro-
fiteretur accersitus est. Ante 30. ætatis annum itidem mortuus est,
referente Fortunato Garzia in l. 7. §. quinimo n. 61. ff. de pact. Guilielmus
Durandus, qui aliàs Speculator dicitur, similiter 30. vix egressus an-
num juvenis mortuus est. Eodem modo vix 30. annos explevit
Ludovicus Romanus Pontanus. Philippus Decius anno ætatis vigesi-
mo secundo Doctoratus insignia accepit, & jura professus est.

D 3

Forste-

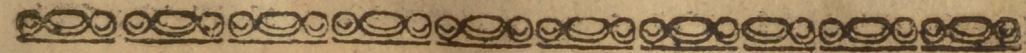
Forsterus in vitu Doctorum: Agricola pag. 788. ubi & p. 759. docet, quod, ante 25. annum nemo ex Academiis avocandus sit, l. 1. C. qui etat. se excusar. Professorum etas eadem, quæ Doctorum. Ex Doctoribus enim Professores eliguntur Valent. Forst. lib. 3. Juris Civilis c. 3. n. 13. Thef. XXXVIII.

Illustres fieri Professores, qui per 20. annos publicè docuerunt, *Bart. docet, in Proæmio Digestorum n. 5. & in l. pen. C. de testam. milit. Din. l. 4. C. de Professor. qui in urbe Constantinop. Ubi Theodosius & Valentin. imp. ita scribunt. Grammaticos tam Græcos, quàm Latinos, Sophistas, & juris peritos, in hac Regiâ urbe professionem suam exercentes, & inter statutos connumeratos, si laudabilem inter se bonis moribus vitam esse monstraverint, si docendi peritiam, facundiam dicendi, interpretandi subtilitatem, copiamq; differendi se habere patefecerint, & cœtu amplissimo judicante digni fuerint æstimati: cum ad 20. annos observatione jugi ac sedulo docendi labore pervenerint, placuit honorari, & his, qui sunt ex vicariâ dignitate, connumerari. adde Menoch. de arbitrariis judicium question. lib. 2. cent. 1. conf. 68. n. 43. & seqq. Nobiles simpliciter dicuntur etiam Doctores, & nobilium privilegiis gaudent. Tiraquell. de nobilitate c. 5. pari cum ipsis habitu s. vestitu uti possunt. per Recessus imperii nostri. Augustæ Vindelicorum habitos. 1530. p. m. 217. & 1548. p. m. 369. §. Utrobiz, von Doctoren. De etate Medicorum, vide Angelum in l. 1. §. pueritiam 3. D. de postul. Ubi Medicum ab ægroto vocandum senem non juvenem. Non est inquit confidendum de Medico novello, qui est occisor parentum: nec de novo Advocato, quia est litium confusor. Speckhan latè hæc prosequitur cent. 1. q. 13. Agricola pag. 761. De etate Advocati p. 763. Procuratoris. Notarii, Rectoris Scholæ. ibid. De etate autem famulantium, sive servorum publicorum, privatorumq; vid. tot. c. 45. Agricola p. m. 765 & seqq. Homer. lib. 1. iliad. & lib. 15. Odysseæ, ministrorum juvenum meminit. Apud poëtas servi pueri vocantur, cujuscunq; sint etatis. Persius: I puer, & strigiles Crispini ad balnea defer. p. 768. 766. l. 204. D. de V. S.: Seniorum etiam servorum Homerus lib. 3. & 4. Odysseæ meminit.*

Finis legalis etatis ex prædictis satis superq; apparet, ut scilicet constet, quando quis ad publica munera admitti possit, vel non. Uti enim

n. cauti sunt, & fuerunt Romani in distribuendis præmiis & hono-
ribus: ita & ratione ætatis prudenter vigilare voluerunt, ne temere
quilibet pro quolibet gubernaculis Reipubl. admoveretur: Et hæc
sunt, quæ de ætate legali consignare & excerptare volui. *Ætas Canoni-*
nica ex corpore Juris Canonici similiter eruetur, & interim
hujus speculabitur fortunam.

FINIS.

ET tu, M I G A S T O, Varnensia pulpita scandis
Ætatis justæ t memata certa refers.

Omnimodæ ætati sunt privilegia juris

Proposita, his rutilat vir, juvenisque, senex.

Hunc ætas damnat matura, absolvit eundem

Si minor hæc fuerit, crimina quæque luit.

Omnimateriæ prodest legalior ætas

Seu sint Contractus, crimina seu fuerint.

Romani, & Graji metam posuere peritis,

Ætatem quamvis præmia certa manent.

Omnia fert ætas, animum quoque, crimina quæque,

Virtutesque simul, tempora quæque fugant.

Ætas & minor, & major, quæ fingitur ætas

Nota fit his thesibus, civica jura fovet.

Mæte isthoc studio, certè legalior ætas

ASTRÆAM vobis spondet, & urbis opes.

In honorem, & mutuam benevolentiam

Politissimi, ac Industrii juvenis, L L

cultoris alacris, ac indefessi, hæc pau-

ca deos apponere volui

PRÆSES.

✻) o (✻

in dictionibus Romanis in dictionibus
vulgis in dictionibus vulgariis volumus, ut
dictionibus vulgariis dictionibus vulgariis
dictionibus vulgariis dictionibus vulgariis
dictionibus vulgariis dictionibus vulgariis
dictionibus vulgariis dictionibus vulgariis

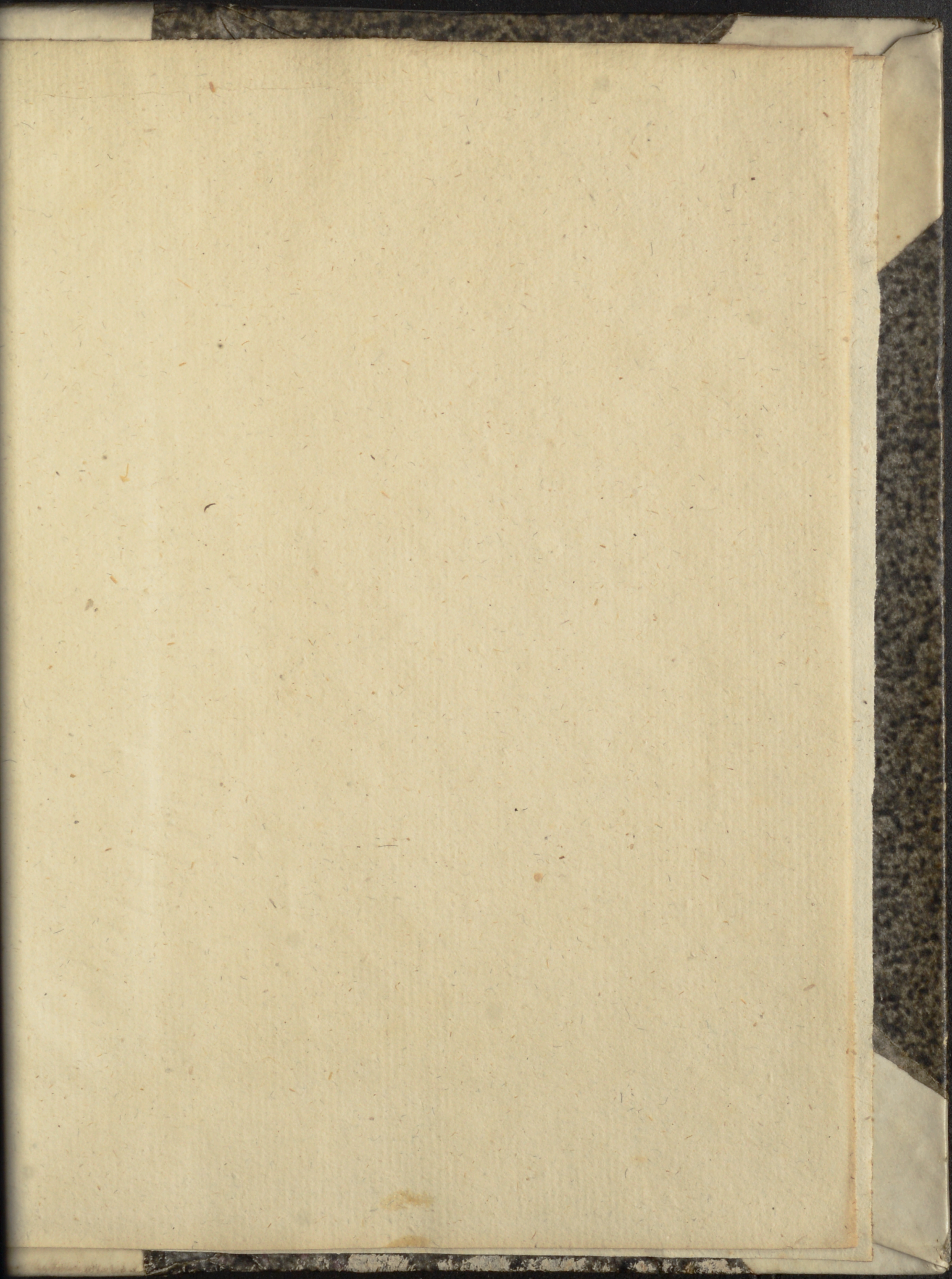
FINIS

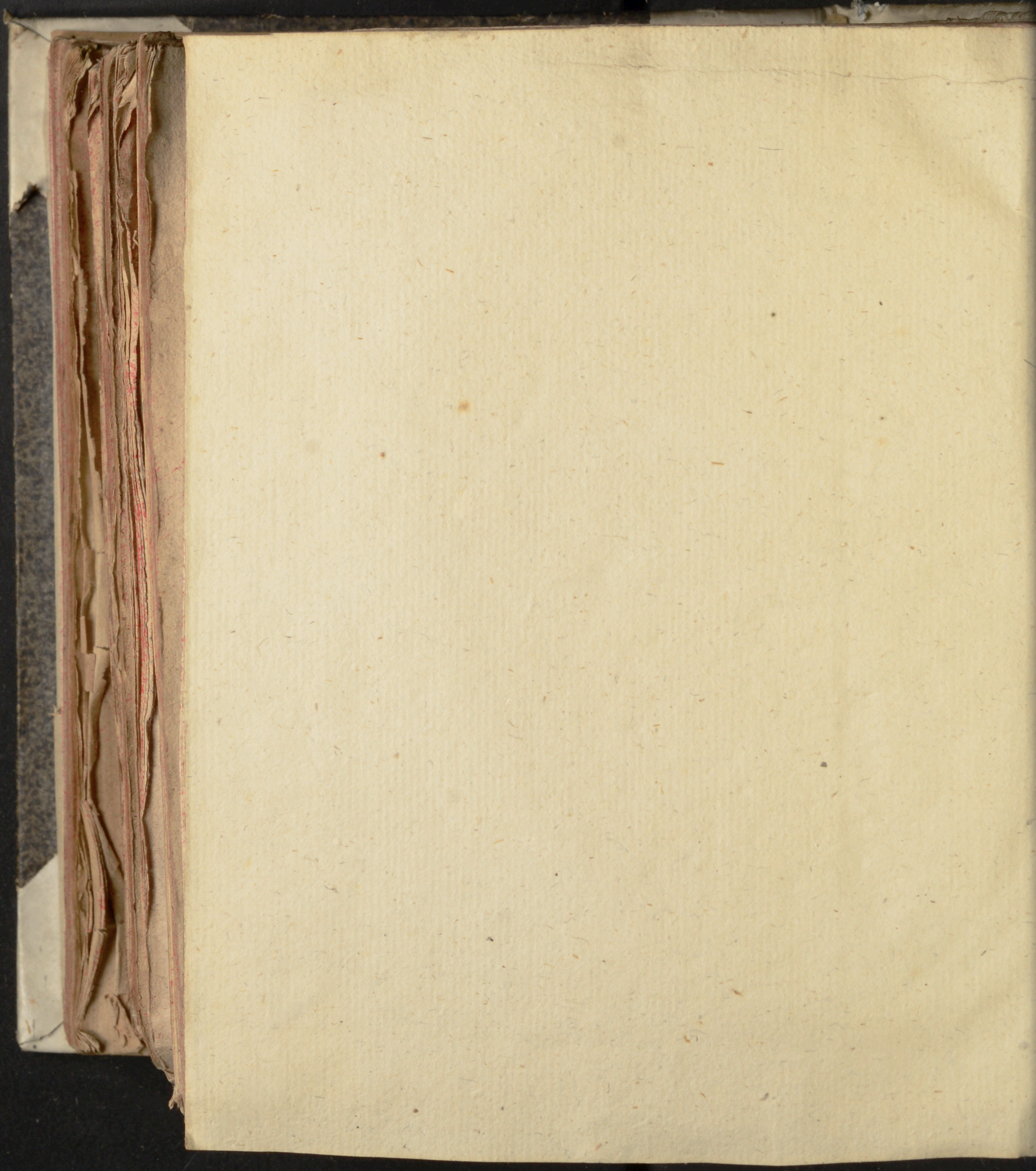
ET MI GASTO, Vainentis vulgariis
Hic in hunc memora cetera referat.
Omnesque cetera privilegia eius
Propria hanc hanc vitia venasque
Hanc etiam dicitur hanc, absolvi hanc
Si minor hanc hanc, crimina dicitur hanc
Omnia hanc hanc, hanc hanc hanc
Sed hanc hanc, crimina hanc hanc
Romanis, & Graecis hanc hanc
Hanc hanc hanc, hanc hanc hanc
Omnia hanc hanc, hanc hanc hanc
Vulgaris hanc hanc, hanc hanc hanc
Hanc hanc hanc, hanc hanc hanc
Hanc hanc hanc, hanc hanc hanc
Hanc hanc hanc, hanc hanc hanc
Hanc hanc hanc, hanc hanc hanc
Hanc hanc hanc, hanc hanc hanc

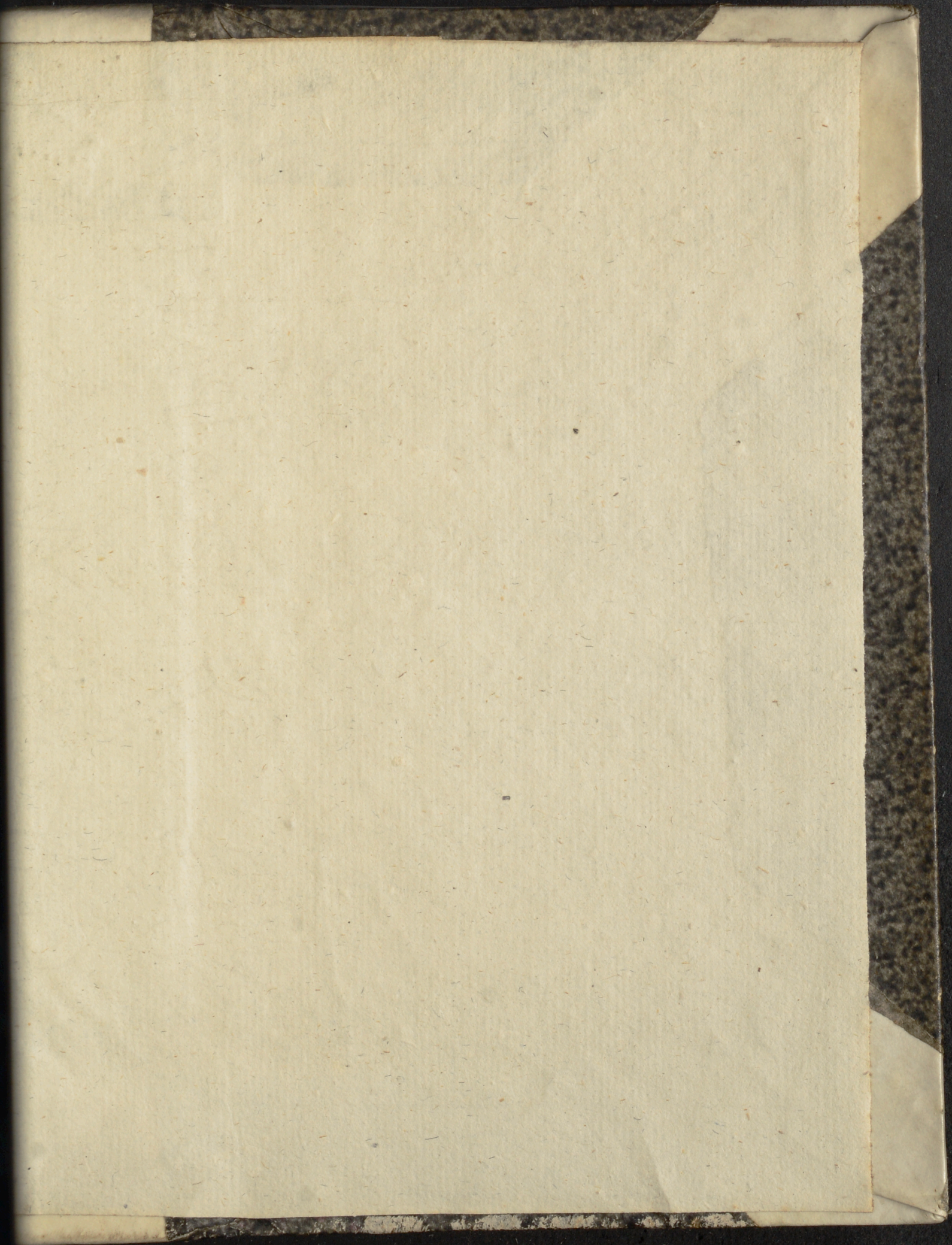
In hunc hanc hanc hanc
Hanc hanc hanc hanc hanc hanc
Hanc hanc hanc hanc hanc hanc
Hanc hanc hanc hanc hanc hanc

PRAESSES

100)

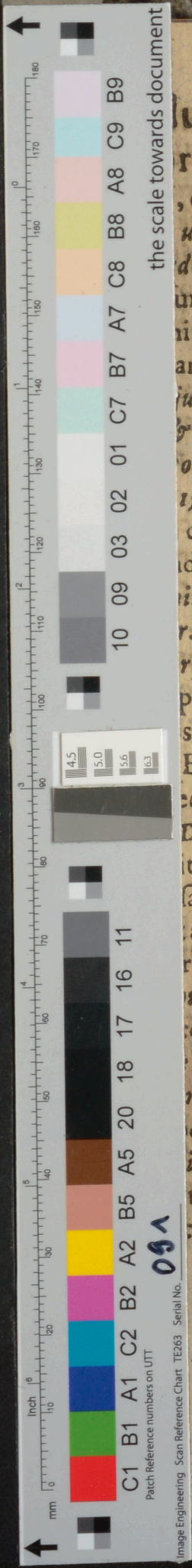

the scale towards document

um restat, per quem, quando, &
 roberur? Cum enim ætas sit quid incertum,
 , quotidie mutetur. teste Menoch, de præsumpt. lib. 2.
 ut Cic. loquitur, volet; & hinc facti esse dicatur,
 do de probat. Vol. 2. conclus. 665. unde probandum
 umi, unanimi juris consensu ab interpretibus tra-
 nim facti sunt, de his in genere constitutum legim⁹,
 antur, sed allegata probari debeant. text in c. cum
 judic. deleg. c. 1. de constit. in sexto l. in bello 12. S.
 & postlim. revers. l. aſſeveratio 10. C. de non num. pec l. 1.
 onſil. Marp. vol. 1. conf. 15. n. 252. & alii, quos Agri-
 156. Quis ergo ætatem probare teneatur, hic
 quærimus? Resp. Eum qui ætatem allegat, vel
 do, vel excipiendo, eandem probare tenere, ex
 inorem 4. ubi Sichard. n. 1. C. de in integr. restit. l. de
 r. l. cū te minorem 9. ubi Sich. n. 1. C. de probat. latissime
 robat. Conf. 666. p. totum exemplis illustrat & con-
 plenarie ac dilucidis probationibus ætas proban-
 s à D. Agricola pag. 157. sunt autem ætatis pro-
 Et quidem
 ectum siue inspectionem corporis probari potest:
 D. de minor. quo spectat illud juvenal. facies tua
 it a. h. m. ut si de ætate hominis dubium sit, ille judi-
 sam illam commiserit, præsentetur ac sistatur, ut
 aspectu corporis iudicium desumat, Decisio Ro-
 r interlocutoriam definit aliquem esse minorem,
 r. 18. D. de minor. Contra quam tamen interlocuto-
 contrarium admittitur l. si minorem 4. ubi Salicet.
 in integr. restit adde Mascard. concl. 667 de jure Sa-
 rit vid. & áchñsch Landrecht lib. 1. art. 42.
 dus probandæ ætatis per testes fit text. expressus in
 ven. ætat. impetr. Quorum in numero obstetri-
 ti, consanguinei, vicini, Mascard. vol. 2. concl. 668.
 conjunctissime personæ admittuntur, quales sunt
 D AVUS